

NADER

DANKBAAR  
GEREFORMEERD

#3

JAARGANG 31  
MAART 2024

# BEKEKEN

WOORD & WERELD MAGAZINE

## Kerk-zijn vandaag

- o Tegenstem in deputatenrapport
- o Een demon verjaagd
- o Op weg met Rome?



## Redactioneel

De kerk is geroepen om in deze wereld van zich te laten horen.  
En om zich niet door de wereld te laten beïnvloeden.  
Maar die wereld is voortdurend in beweging.

Dat betekent dat we de Bijbel lezen in telkens nieuwe omstandigheden.  
En dat we ons steeds weer moeten afvragen: Wat zegt de Bijbel voor onze situatie? Wat is goed en wat is niet goed? Welke weg wijst God ons?  
Want dat is de basis van het christelijke geloof: God spreekt tot ons, in de Bijbel, ook vandaag. Zo wil Hij ons bewaren op de weg die naar het Leven leidt!  
Vandaag komt sterker dan ooit de vraag naar voren: hoe lezen wij de Bijbel? Want die vraag is structureel geworden: welke 'methode' is een verantwoorde manier van bijbellezen?

In dit nummer van *Nader Bekeken* komen al deze aspecten aan de orde.  
Het gaat over ontwikkelingen in de NGK, met name over het recent verschenen rapport over homoseksualiteit.  
Het gaat over ontwikkelingen in de CGK: hoe zijn we missionair?  
Maar ook breder: wat is bijvoorbeeld de basis voor toenadering tussen Reformatie en Rome?  
En meer positief: hoe willen WIJ kerk zijn vandaag?

Ook vandaag zijn we als kerk het eigendom van Christus, die ons kocht met zijn bloed – zie het Thema-artikel. Hij is oorsprong en einddoel van alles – zie het gedicht op de achterpagina.  
En Hij is de opgestane Heer. Dat mag de kerk verkondigen. Dat vieren we met Pasen.

Sipke Alserda

82	<b>REDACTIONEEL</b> SIPKE ALSERDA
83	<b>SCHRIFTLICHT</b> Blinden kunnen zien en zienden worden blind HENK JAN VISSER
86	<b>ACTUEEL</b> Een alarmerende hartenkreet JAN WESSELING
91	<b>ACTUEEL EXTRA</b> Stuurmanskunst ANNE VAN DER SLOOT
92	<b>THEMA</b> Kerk zijn in deze tijd SIPKE ALSERDA
98	<b>MAN VROUW AMBT</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Een korte reactie JAAP BURGER</li> <li>• Een korte reactie terug HENK ROOM</li> </ul>
100	<b>WOORDWAARDE</b> Waarom Jezus koorts bestrafte ROB VAN HOUWELINGEN
104	<b>DE WERELD EN HET WOORD</b> De zonde van het racisme AAD KAMSTEEG
106	<b>COLUMN</b> Platform Rome-Reformatie HARRY WENDT
107	<b>GELEZEN</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Bezinning rond het levenseinde DOUWE STEENSMA</li> <li>• Christelijke gereformeerde missiologie HENK DROST</li> </ul>
115	<b>UIT ANDERE BLADEN</b> Samen op weg met Rome? PERRY STORM
120	<b>GEDICHT</b> A en Ω. Ida Gerhardt BAUKE SELDENTHUIS





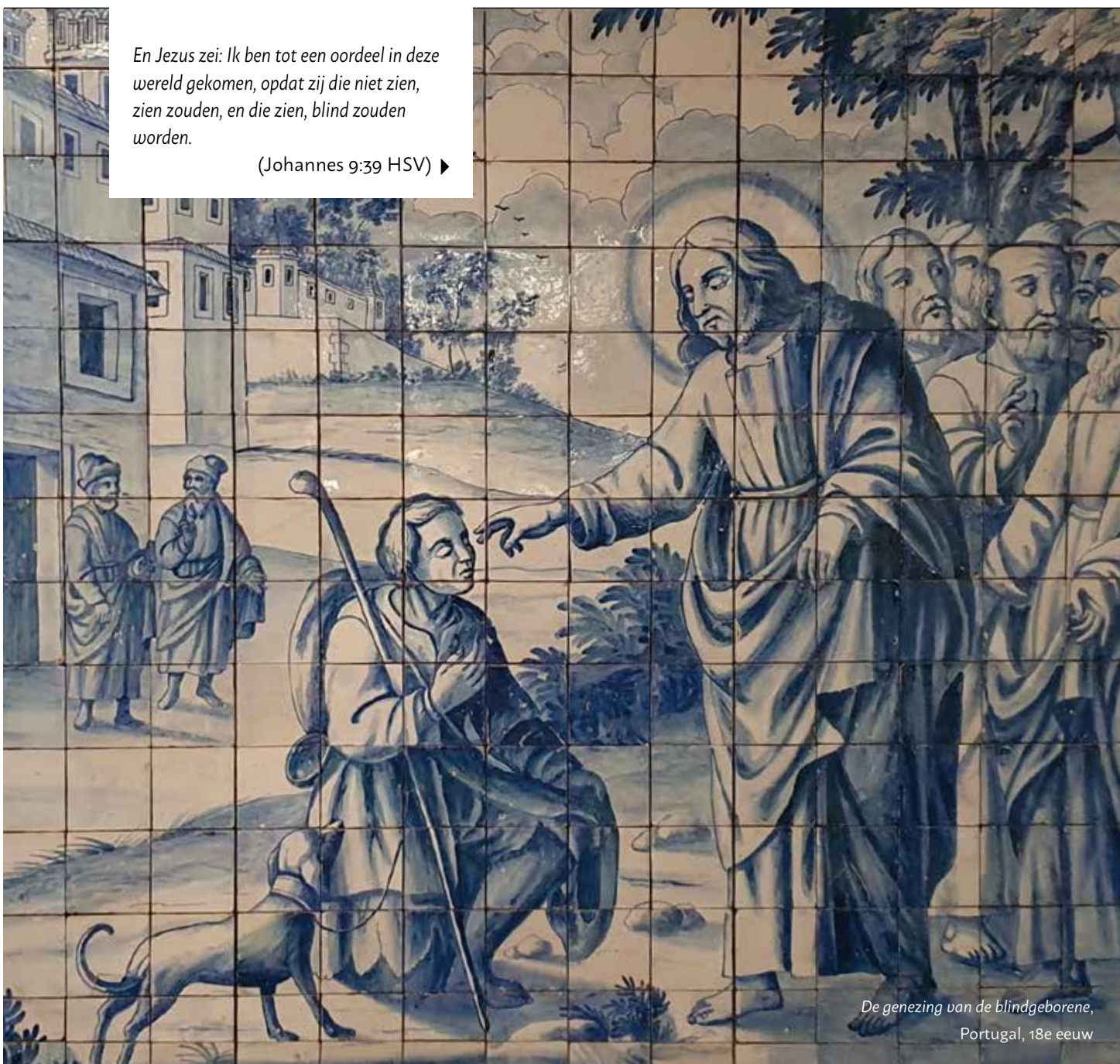
*Nieuw licht  
op een bijbelgedeelte*

BEELD  
WIKIMEDIA

# Blinden kunnen zien en zienden worden blind

En Jezus zei: Ik ben tot een oordeel in deze wereld gekomen, opdat zij die niet zien, zien zouden, en die zien, blind zouden worden.

(Johannes 9:39 HSV) ▶



*De genezing van de blindgeborene,  
Portugal, 18e eeuw*

Als Jezus met zijn discipelen de tempel uitkomt zien ze een jongeman die bij de poort van de tempel zit te bedelen. Hij is vanaf zijn geboorte blind. Is dat zijn eigen schuld, vragen de discipelen aan Jezus, of is het de schuld van zijn ouders? Jezus zegt: Hij heeft niet gezondigd en zijn ouders ook niet, maar dit is gebeurd, opdat de werken van God in hem geopenbaard zouden worden.

Het blind zijn van deze man heeft alles te maken met het plan van God. Jezus doet het werk van God door zichzelf in de genezing van de blinde man bekend te maken. Ik ben het Licht der wereld, zegt Hij. En dan maakt Hij met speeksel en stof van de grond een papje en strijkt dat op de ogen van de blinde. Hij geeft hem de opdracht zich in het badwater Siloam te gaan wassen. Dat doet deze man. Hij heeft vertrouwen in de woorden van Jezus. Zijn ogen worden geopend en hij kan weer zien.

#### Omkering

Een blinde is ziende geworden, maar de geschiedenis neemt een bijzondere wending: zienden blijken blind te zijn. Het genezingswonder brengt grote beroering onder de mensen, ook onder de farizeeën. Waar haalt die Jezus de macht vandaan om zoiets te kunnen doen? Wie is Hij? Een zondaar, een gewoon mens die de sabbat schendt? Of een profeet? Is hij van beneden of is hij van boven gekomen? De vragen stapelen zich op. De farizeeën doen onderzoek bij de blindgeborene en bij zijn ouders. De blindgeborene vertelt hun duidelijk wat Jezus heeft gedaan. Als ze het hem voor de tweede keer vragen reageert hij geërgerd: 'Dat heb ik u toch al verteld, maar u hebt niet geluisterd. Waarom wilt u het nog een keer horen? Wilt u misschien ook leerlingen van Hem worden?' Dan zijn de rapen gaar en ze schelden hem

de huid vol. En ze beroepen zich op Mozes. Die heeft met God gesproken op de berg en zijn woorden doorgegeven, maar van deze mens weten ze niet waar Hij vandaan komt.

Maar de blindgeborene laat zich niet zomaar uit het veld slaan. Ja, Gods Geest is hier aan het werk, als hij zegt: 'Verbazingwekkend dat u niet weet waar Hij vandaan komt. Hij heeft nog wel mijn ogen geopend. We weten toch dat God niet naar zondaars luistert, maar als iemand godvrezend is en Zijn wil doet, naar hem hoort Hij. Door de eeuwen heen is het niet gehoord dat iemand de ogen van een blindgeborene geopend heeft. Als Deze niet van God was, zou Hij niets kunnen doen'.

#### Dubbel genezen

Daar weten de farizeeën niets tegenin te brengen. Ze zijn woedend en gooien hem de synagoge uit. Als Jezus dat hoort zoekt Hij hem direct op. Hij is de goede Herder die zijn verloren schapen opzoekt. Hij vraagt hem dan ook: Geloofst u in de Zoon van God? De man weet niet dat Jezus, met wie hij nu oog in oog staat, het zelf is en hij vraagt: Wie is Hij, Heer, dat ik in Hem kan geloven? Dan opent Jezus hem opnieuw de ogen: Die u gezien hebt en die met u spreekt, die is het. Door deze woorden erkent de blindgeborene Jezus als zijn Heer en Meester. Hij valt op zijn knieën en aanbidt Hem: Ik geloof, Heer. Hij heeft nu het rechte zicht op Jezus gekregen, doordat Jezus ook de ogen van zijn hart opende. Wat een machtig wonder gebeurt hier door Jezus' macht. Nog steeds laat Jezus zijn Woord horen en nog steeds opent Hij onze ogen voor wie Hij is: de gezondene van de Vader, die van boven gekomen is. Die belijdenis wil Jezus uit onze mond horen. Van onszelf zijn we allemaal blind als een mol. Onze ogen worden, net

Nog steeds laat  
Jezus zijn Woord  
horen en **nog**  
**steeds opent Hij**  
**onze ogen voor**  
**wie Hij is**

als die van de blindgeborene, geopend door het Woord van Jezus. Want Hij *is* het Woord, zoals het was in het begin en het Woord was bij God en het Woord was God. Hij is het Licht dat

reden zoeken om Jezus uit de weg te ruimen. En die reden wordt gevonden in Jezus' zelfopenbaring. Als Hij voor Pilatus staat roepen ze: 'Wij hebben een wet en volgens onze wet moet Hij

bij hen die wel kunnen zien, maar verblind door hardnekkig ongelooft niet *willen* zien. Als enkele farizeeën vragen of zij soms ook blind zijn, geeft Jezus dan ook een sprekend antwoord: 'Als u blind was, zou u geen zonde hebben, maar nu u zegt: wij zien, zo blijft dan uw zonde'. Aangeboren blindheid is geen schuld voor God en vormt geen obstakel voor genezing, maar gekozen blindheid onder het mom van theologisch inzicht is ongeneeslijk. 'Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem' (Joh. 3:36).

## **Jezus heeft zich laten kennen als de Zoon van God.** Dat wordt de reden om Hem te veroordelen tot de kruisdood vanwege godslastering

schijnt in de duisternis en zo mocht deze blinde man het licht zien. Zijn ogen werden twee keer geopend: eerst fysiek en daarna geestelijk.

### **Verblindings**

De farizeeën blijven in hardnekkige verblindings steken. Zij wijzen op de regels voor de sabbat en willen Jezus niet erkennen als de Zoon van God. Ze wijzen zijn zelfopenbaring af als godslasterlijk.

Jezus' komen naar deze wereld brengt mensen tot een beslissende keus. Hij kwam tot een oordeel. En de beslissing valt bij het erkennen van Jezus als de Zoon van God. Hij die het Woord is en zichzelf openbaart als de Gezonde van de Vader. Als je net als de farizeeën in hardnekkige verblindings blijft steken ben je nog in de duisternis en stekeblind. Dan koester je misschien de illusie dat je het allemaal scherp ziet en de juiste oplossingen hebt gevonden voor de hedendaagse problemen met de Bijbel in de hand, maar dan loop je toch aan Jezus voorbij. De farizeeën zijn zo bezig met het handhaven van de juiste regels naar de wet van Mozes dat ze geen oog hebben voor Jezus. Ze raken al meer verblind en gaan een

sterven, want Hij heeft Zichzelf Gods Zoon gemaakt.' Jezus heeft zich laten kennen als de Zoon van God. Dat wordt de reden om Hem te veroordelen tot de kruisdood vanwege godslastering. De beslissende keus valt bij hoe jij oordeelt over Jezus. Wie is Hij? Erken je Hem of niet?

### **Schuldvraag**

Dit wonder van Jezus heeft een symbolische waarde. Jezus toont daardoor zijn macht en laat zien dat Hij gekomen is om mensen te redden uit de duisternis tot het Licht. Hij doet er een oproep mee aan de geestelijke leiders om tot geloof in Hem te komen. Maar het is zoals Hij later ook zegt: 'Als ik onder hen niet de werken gedaan had die niemand anders gedaan heeft, hadden zij geen zonde, maar nu hebben zij ze gezien en Mij en Mijn Vader gehaat. Maar het woord moet vervuld worden dat in hun wet geschreven is: Zij hebben mij zonder reden gehaat' (Joh. 15:24 ev.). Hoe kun je zo blind zijn? Is dat je eigen schuld of van je ouders? Dat was de vraag van de discipelen over de blindgeborene man. Die schuldvraag wees Jezus af. Maar er is wel schuld

### **Beslissende keus**

Jezus is tot een oordeel in deze wereld gekomen. De beslissende keus zal scheiding aanbrengen tussen mensen, tussen een dochter en haar moeder, tussen een zoon en zijn vader. Het gaat dwars door familiebanden heen. De beslissing valt bij Jezus. Zoals Hij zelf in het gesprek met Nicodemus zegt: 'En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de mensen hebben de duisternis liefgehad, meer dan het licht, want hun werken waren slecht. Want ieder die kwaad doet, haat het licht en komt niet tot het licht, opdat zijn werken niet ontmaskerd worden. Maar wie de waarheid doet, komt tot het licht, opdat van zijn werken openbaar wordt dat zij in God gedaan zijn' (Joh. 3:19-21). ■



# Een alarmerende hartenkreet

Boven zijn hoofdstuk in het rapport *Ruimte en richting* van het studie-deputaatschap 'Homoseksualiteit in de kerk' staat met grote blauwe letters: 'Een zijspoor, een dwaalspoor'. Daarmee typeert hij de richting die het rapport wijst.

**H**et alarmsignaal komt van Wolter Rose. Toch niet de minste. Als bewust celibatair levend homoseksueel zou je hem een ervaringsdeskundige kunnen noemen. In alle openheid en kwetsbaarheid heeft hij zich daarin laten kennen. En als accurate en gewetensvolle bijbelwetenschapper beschikt hij over meer dan voldoende kennis van zaken. Ook de lijst met geraadpleegde literatuur is indrukwekkend. Rose weet waar hij het over heeft! Het lukt mij niet mijn vingers in m'n oren te stoppen voor deze alarmerende hartenkreet. Wat beweegt hem ertoe deze indringende waarschuwing af te geven? In dit artikel wil ik daarvoor oog en oor hebben.

## Rapportage

Na langdurige studie en intensieve gesprekken hebben de deputaten eindelijk hun studierapport klaar. Het is een lijvig verhaal geworden met veel en diverse informatie. Niet alleen een definitie van homoseksualiteit en het bijbelse kader komen in beeld, maar ook een historisch overzicht, de biologische aspecten, de identiteitsontwikkeling en trends. Interviews met homoseksuele gemeenteleden en hun pastors vormen een wezenlijk onderdeel van het rapport – het gaat immers over mensen. Lezenswaardig, inzichtgevend en leerzaam. Maar ook te veel en te gevoelig om in één artikel alles recht te doen. In dit artikel beperk ik me tot de tegenstem van Rose, die opklinkt in hoofdstuk 7 (p. 144-160). Leidt de aangewezen richting ons niet alleen op een zijspoor, maar ten diepste ook op een dwaalspoor?

## Consensus

Uitdrukkelijk vermelden deputaten dat er over veel overeenstemming bestaat. Niet alleen vanuit het wetenschappelijk onderzoek over wat homoseksualiteit is, maar ook binnen het deputaatschap. De basis wordt gedeeld: de diepe verbonden-



Right way

Wrong way



heid in Jezus Christus, onze HEER, en het verlangen Hem te dienen en voor Hem te leven. Ook bestaat er geen twijfel dat de ander in alle oprechtheid de eer van God en het heil van homo's zoekt. Verschillen van inzicht tasten die verbondenheid in Christus niet aan.

Dat laatste helpt wel. Ook bij verschil van inzicht hoeft je elkaar niet te framen en – al dan niet stilzwijgend – te verwijten níet het heil van homofiele broeders en lesbische zusters op het oog te hebben! En Rose kun je daar al helemaal niet van betichten. Alleen daarom al is zijn inbreng behartigenswaardig en kun je die niet negeren.

### Liefdevolle correctie

'In de Bijbel treffen we alleen teksten aan die gelijkgeslachte-lijke seks afkeuren.' Met instemming citeert Rose de conclusie van zijn mededeputaten. Ook in andere kerkgenootschappen in binnen- en buitenland die wat betreft confessionele overtuiging dicht bij de NGK staan, wordt deze conclusie getrokken. Bovendien wordt die gedeeld door een keur van ter zake kundige bijbelwetenschappers en theologen uit andere vakgroepen (147).

Roses grote probleem is dat de deputatenadviezen zich niet door de bijbelse wijsheid laten corrigeren en feitelijk het totaalonderwijs van Christus en zijn apostelen over huwelijk en seksualiteit op een essentieel punt op een zijspoor zetten (148).

Toch is 'correctie' het primaire leerdoel bij het wegwijs maken in het leven. De zoekende en tastende mens moet van Hogerhand wijsheid ontvangen voor het dagelijkse bestaan. Wijsheid en correctie verachten is typerend voor een dwaas (149, met verwijzing naar Spr.17) en leidt op een dwaalspoor. Vandaar dat de leerling in Spreuken ook indringend gewaar-schuwd wordt vooral *niet* te steunen op eigen inzicht en niet eigenzinnig te zijn (Spr. 3:5-7). Zeker de correctie door de HEER (Jahwe) moet je niet verwerpen. 'Want wie Hij liefheeft, wijst Hij terecht. Gelukkig de mens die wijsheid vindt, de mens die inzicht verkrijgt.'

### Vertrouwen

Roses benadering getuigt mijns inziens van een diep en gelou-terd vertrouwen op Jahwe, de Heer die zich in zijn Woord aan ons laat kennen en zich liefdevol aan ons menselijk bestaan

verbonden heeft. Zelfs wanneer correctie en 'kastijding' pijn doen, hoeft je daar niet neerslachtig van te worden (149, Spr. 3:11-13).

In het onderwijs van Jezus Christus is 'correctie' eveneens een terugkerend leerelement (150). Hij is de 'Amen, de trouwe en betrouwbare getuige, het begin van Gods schepping'. Ook bij Hem komen liefde en correctie uit één Hand (150; Op. 3:19). En ook in de brief aan de Hebreëen is correctie een uiting van liefde (Hebr. 12:4-11). Het is een rode draad in het bijbelse onderwijs.

Het gaat volgens Rose om wijsheids- en kennisoverdracht. Dat is wat anders dan wijsheids- en waarheidsvinding (149). 'De resultaten' (onderstreping van Rose) van de leeropdrachten zijn van tevoren al bekend'(149). Wat mij betreft is dat een hoogst essentieel onderscheid als het gaat om de houding waarmee wij de Heilige Schrift 'ontvangen' (art. 5 NGB).<sup>1</sup> Het eerste vraagt om een ontvankelijke, een leer- en corrigeerbare houding. Het tweede getuigt van een zoekende attitude, die de wijsheid op een of andere manier tracht te vinden vanuit de mens.

## Roses grote probleem is dat de deputaten- adviezen feitelijk het totaalonderwijs van Christus en zijn apostelen over huwelijk en seksualiteit op een essentieel punt op een zijspoor zetten

1 In een volgend artikel hoop ik terug te komen op dit we-zenlijke verschil in houding ten opzichte van Gods Woord.

## Leerdoel

De mate waarin iemand openstaat voor deze leerzame correctie is bepalend voor de richting die hij – zichzelf en anderen – wijst. De leerling die ontvankelijk is en zich laat vormen, plukt daar op den duur de vruchten van. Wie gehoor geeft, ontvangt een bestaan in vrede en gerechtigheid (151, Heb. 12:4-11). *‘Een weg die leidt naar leven: dat is iemand die correctie ter harte neemt. Maar wie vermaning naast zich neerlegt, is iemand die op een dwaalspoor leidt’* (150, Spr. 10:17).

## Een dwaalspoor

Hoe leiden deputaten door middel van hun adviezen dan op een zijspoor, dat Rose zelfs bestempelt als een dwaalspoor? Op drie manieren.

1. Deputaten verklaren Romeinen 14 en 15 tot ‘richtinggevend’ bij het omgaan met verscheidenheid en verschillen in de kerk. Dat klinkt – zeker in deze postmoderne en geëmotionaliseerde tijd – aannemelijk, maar Rose wijst erop dat dit bijbelgedeelte over ‘eten en drinken’ slechts een begrensde focus en een beperkte reikwijdte heeft. Daardoor heeft het – ook binnen het hele oeuvre van Paulus – als het gaat over de ethiek van huwelijk en seksuele relaties maar weinig gewicht. Blijkens het Woord van God zijn andere issues veel zwaarder, omdat die iemands deel hebben aan het Koninkrijk van God bedreigen.
2. Het gesprek wordt niet *daadwerkelijk* (cursief van mij, JW) gevoerd bij een open Bijbel, ondanks een aanbeveling

**We moeten het héle  
oeuvre van Paulus  
richtinggevend laten zijn.  
Volgens Rose zou het  
een moedige stap zijn  
om dat te doen**

van deputaten zelf. De geloofwaardigheid daarvan wordt ondermijnd door hun eigen pleidooi om ruimte te maken voor gelijkgeslachtelijke verbintenissen met een seksuele dimensie.

3. Ondanks een eerdere consensus dat níet te doen, wordt in het rapport hermeneutiek toch ‘een activiteit die volgt op de exegese, waarin de kloof tussen een oude tekst en een moderne lezer overbrugd moet worden’. Daardoor wordt ‘met mooie woorden ten diepste Gods Woord naast ons neergelegd’ (156).<sup>2</sup> Rose zou voor een lief ding willen dat hij het niet hoefde te zeggen, maar hij kan niet anders concluderen. Uiteindelijk geven eigen ervaring, intuïtie en emotie de doorslag (148).

## Gewicht

‘Eten en drinken’ zijn issues met een beperkt gewicht en vormen ‘slechts’ een aangelegenheid tussen ons en God. Vanuit het perspectief van het Koninkrijk van God ziet Paulus geen ruimte voor verschil van mening bij zaken van hoog gewicht. Welke zijn dat? ‘Porneia (‘verboden seks’), inclusief de gelijkgeslachtelijke variant, is zo’n onderwerp. In zulke gevallen spreekt de apostel in de gebiedende wijs: ‘vlucht weg van porneia, of vlucht weg van de afgodendienst’ (1 Kor. 6:18; 1 Kor. 10:14). Deze twee thema’s staan – vaak in deze volgorde – in de Top Drie bovenaan in lijsten van zondig gedrag, dat een bedreiging vormt voor iemands deelhebben aan het Koninkrijk van God. Zaken als ‘eten en drinken’ kom je daarin niet tegen (152).

We moeten het héle oeuvre van Paulus – inclusief 1 Korintiërs 5-7 – richtinggevend laten zijn.<sup>3</sup> Volgens Rose zou het een moedige stap zijn om dat te doen. Het heeft namelijk een paar indringende consequenties. De Paulus van Romeinen 14 kan niet worden uitgespeeld tegen de Paulus van Romeinen 14. Deputaten moeten zich dan laten doorverwijzen naar 1 Korintiërs 5-7. En de oproep om het bestaan van verscheidenheid aangaande gelijkgeslachtelijke relaties met een seksuele dimensie te accepteren zal niet langer te verdedigen zijn met een beroep op de Bijbel. (153)

## Pijn

De alarmerende hartenkreet welt op uit pijn. Letterlijk. Rose vertelt dat er in zijn hoofd kortsluiting ontstaat en dat hij er buikpijn van krijgt. Waar gaat die pijn op terug? Niet op zijn



eigen worstelingen en levenspijn. Het gaat om het hart van het probleem. De vraag is niet of je wel of niet compassie hebt met homo's en met hun wel en wee begaan bent. De vraag is evenmin of je hart voor hen hebt. De kernvraag is of we bij het hen terzijde staan en liefdevol opvangen daadwerkelijk blijven opereren vanuit het *'Sola Scriptura, tota Scriptura en sola fide'*.

Rose vindt dat de aanbeveling van het rapport om het gesprek te voeren bij een open Bijbel niet geloofwaardig is. En niet de beperkte zeggingskracht van Rom. 14-15 zou richtinggevend moeten zijn, maar het veel zwaarwegender héle oeuvre van Paulus, inclusief 1 Kor. 5-7 (155). Volgens Rose leggen we met mooie woorden ten diepste Gods Woord naast ons neer (156). Vervolgens moeten we onze weg zoeken vanuit een door deputaten geconstrueerde karakterschets van God.<sup>4</sup> Afgevaardigden van buitenlandse kerken protesteerden ter synode hiertegen. Zij kregen bij deputaat Van Loon geen gehoor. Volgens hem ging het om een nieuwe situatie, waarvoor we nieuwe wijsheid moeten vinden (ND 3 febr. 2024). De vraag is of dat dan werkelijk bijbelse wijsheid is of eerder getuigt van eigen wijsheid.

## Drie fasen

Deze uiterst gevoelige problematiek speelt zich niet alleen af binnen de NGK, maar is wereldwijd razend actueel. In navolging van Christopher Seitz onderscheidt Rose drie fasen in de route naar acceptatie van gelijkgeslachtelijke relaties met een seksuele dimensie. Eerst wordt beweerd dat relevante passages in de Bijbel anders uitgelegd moeten worden. Vervolgens wordt toegegeven dat de teksten wel degelijk aangeven wat altijd al gedacht werd, maar zegt men dat de Bijbel zoiets is als een globale leidraad bij onze keuzes. Tenslotte wordt betoogd dat de Bijbel ons niet verder helpt: wat we in onze tijd meemaken, was in bijbelse tijden onbekend (154). Volgens Rose zitten we in fase 2. Mijn inschatting is dat we al in de laatste fase zijn beland. Zo schrijven deputaten: 'Homoseksualiteit is een modern concept, dat we als zodanig niet terugvinden in de Bijbel' (103).<sup>5</sup>

Christopher Seitz participeerde jarenlang in gesprekken over Bijbel en homoseksualiteit. Volgens hem bevindt de uitleg van de Bijbel zich in een crisis. Maar de Bijbel moet iets te zeggen kunnen hebben *'zonder dat er andere krachten nodig zijn om dat te reguleren, of zonder een speciale hermeneutiek van buiten de tekst in te voeren, zodat we kunnen weten wanneer en waar hij kan spreken'* (154, citaat Seitz).

## Moed

De tegenstem van Rose heeft mij diep geraakt. Die getuigt van grote moed en een sterke ruggengraat. Rose durft zijn stem te laten horen en durft binnen het deputaatschap en ten overstaan van de kerken zelfstandig positie te kiezen. Maar bovenal getuigt het van liefde voor zijn HEER, van een ontvankelijk willen luisteren naar de stem van de Herder van zijn ziel, naar diep respect voor zijn heilig Woord. Zijn spirituele attitude legt hij ontroerend open met een citaat uit Ps. 119: *'U bent goed geweest voor uw dienaar, HEER, zoals u hebt beloofd. Leer mij goed oordelen en onderscheiden, ik heb vertrouwen in uw geboden. [...]* *Ik dwaal rond als een verloren schaap. Zoek uw dienaar, want ik vergeet uw geboden niet.'* ~ een bidder (Ps. 119:65-66, 176)

Aangrijpend wat mij betreft. Een kijkje in zijn binnenkamer, waar de omgang tussen hem en zijn Heer zich voltrekt. Ten diepste weten alleen hijzelf én onze Heer wat daarachter in hem leeft en wat zich tussen hen in de loop van de tijd heeft afgespeeld.

- 2 Rose verwijst hier naar een Overeenstemming aangaande hermeneutische uitgangspunten uit 2013 van twee commissies uit de NGK en GKv, waarin consensus werd uitgesproken: hermeneutiek mag geen middel zijn om met mooie woorden ten diepste Gods Woord naast ons neer te leggen. Volgens Rose gebeurt dat laatste in dit deputatenrapport juist wél.
- 3 Er mag dus geen sprake zijn van selectief winkelen in Gods Woord: tota Scriptura!
- 4 Ook daar hoop ik in het volgende artikel op terug te komen.
- 5 Deze beweging wordt gestimuleerd door De Bruijne. Deputaten melden dat hij te rade wil gaan bij de grotere bijbelse lijnen en een pleidooi voert voor een partnersverbond. Hij ziet dat als een volwaardige structuur op weg naar het koninkrijk. Volgens deputaten valt deze ruimte terug te voeren op de openbarings- en inspiratieleer. Niet-accepterende visies gaan er meestal van uit dat de heilige Geest via Paulus ook alle latere tijden en contexten insloot. Maar volgens De Bruijne past God zich aan aan tijd en context van de openbaring en zijn er momenten, waarop we niet anders kunnen dan concluderen dat God het niet nodig heeft gevonden om verstaansbeperkingen te corrigeren (86). Waarvan acte! Het valt niet meer te ontkennen dat er grote verschuivingen gaande zijn inzake de openbarings- en inspiratieleer. Niet alleen het gereformeerde belijden, maar ook het Woord is in geding!

## Onontwikkbaar

Nogmaals: de vraag is niet of je in deze tijd compassie hebt met onze geliefde homofiele broeders en zusters en hun veiligheid in de kerk en (eeuwig) heil voor ogen houdt. Die suggestie trekt de bezinning en het broederlijk of kerkelijk gesprek uit z'n voegen.

De meest essentiële vraag legt Rose zelf op de synodetafel. Hij sluit zijn hoofdstuk af met nog een citaat van Seitz: *'De Bijbel verliest zijn reputatie op het specifieke gebied van toereikendheid en betrouwbaarheid. En geen enkele zaak, hoe goed bedoeld ook, kan dat als aanvaardbare bijwerking hebben'* (157). Rose neemt die onaanvaardbare bijwerking niet voor zijn rekening, ook al kost hem dat offers. Hij wil in vertrouwen op de hemelse wijsheid van God de weg naar een leven in gerechtigheid volgen en niet een zijspoor inslaan, dat naar zijn mening ook een dwaalspoor is.

Wanneer Rose gelijk heeft – en ik denk dat dat inderdaad het geval is, maar daarover bij leven en welzijn in een volgend artikel – legt hij met zijn laatste zin de meest essentiële vraag op de tafel van de kerken en de synode.

In mijn woorden: houden we vast aan de betrouwbaarheid, het gezag en de geloofwaardigheid van Gods Woord, zoals we dat als kerken belijden, of offeren we dat op? Ontvangen en geloven wij 'zonder in enig opzicht te twifelen alles wat zij bevat' (art. 5 NGB), boven de talrijke stemmen en meningen van mensen uit (art. 7 NGB)? Vertonen de kerken nog het primaire kenmerk van een echte kerk, namelijk dat zij boven alles luistert naar en gehoor geeft aan de stem van de wijze en liefdevolle Herder en zich dáárom in alles richt naar het zuivere Woord van God (art. 29 NGB)?

De stem van Rose is het meer dan waard om te worden gehoord, begrepen ... én in alle ernst gewogen. ■

## Geven we gehoor aan de stem van de wijze en liefdevolle herder?



Jacques Callot, *Bergrede* (detail)



# STUURMANSKUNST

De voorzitter van de NGK-synode, ds. Sinia, wees op het pastorale belang van een snelle besluitvorming over *Ruimte en richting*, het rapport van de commissie 'Homoseksualiteit in de kerk' (ND, 18-01-'24). Toen ik het rapport las, ontdekte ik dat het een 'ja'- en 'nee'-rapport is.

**D**e meerderheid van de commissie stelt: ja, gelijkgeslachtelijke verbintenissen met een seksuele dimensie mogen er zijn – en beroept zich voornamelijk op wat Paulus zegt in Romeinen 14 en 15. De minderheid (Dr. W.H. Rose) zegt: nee, zulke verbintenissen zijn in strijd met Gods gebod, het is zonde – en beroept zich op alles wat Paulus zegt in de Romeinenbrief.

Het rapport doet geen uitspraak over de twee opvattingen. Voor de synode en de kerken ingewikkeld, lijkt me. Maar er zijn vast mensen die zeggen: Prima dat het rapport geen 'ja' of 'nee' heeft gezegd, maar het gehouden heeft bij 'ja en nee'. Zo'n tegenstrijdigheid moeten we als kerken gewoon aanvaarden; het is de stem van de hedendaagse gemeente.

Toch het is te gemakkelijk om het zo voor te stellen. Want voor beide opvattingen wordt een beroep gedaan op Gods Woord. En het rapport biedt ze aan als gelijkwaardig. Spreekt de Bijbel zichzelf dan tegen? Aan deze vraag gaat het rapport voorbij. En daarmee is een *schijnbare* tegenstelling, een paradox, voorgelegd aan de synode en de kerken. Wat staat hun te doen? Een voorbeeld kan dat duidelijk maken.

Als een schip lek is kan de stuurman twee dingen doen. Hij kan zeggen: 'Het

*schip is lek, en we pompen, maar we brengen het niet in de haven*'. Hij signaleert het probleem, maar laat het bestaan en stuurt het schip gewoon de wijde gevaarlijke zee op. Hij kan ook zeggen: 'Het schip is lek, maar we pompen en brengen het in de haven'. Hij signaleert het probleem, zorgt dat het verholpen kan worden en brengt het schip in veiligheid.

Met dit beeld illustreerde prof. dr. K Schilder (die promoveerde op het verschijnsel paradox) ooit de verschillende keuzes die gemaakt worden als men tegenstellingen in de Bijbel meent te constateren. Je kunt kiezen voor het 'ja en nee'-standpunt, zoals de stuurman in het eerste geval. Het is de 'dialectische' methode die bekend werd door Karl Barth. Daarmee getroost je je veel inspanning om de paradox in stand te houden: je pompt en pompt, maar brengt het schip niet in de veilige haven. Je kunt ook, zoals de stuurman in het tweede geval, kiezen voor het 'ja of nee'-standpunt. Dan span je je in om de paradox op te lossen: je pompt, maar brengt tegelijk het schip naar de veilige haven.

Schilder pleit ervoor om het laatste te doen. Als gereformeerde kerken zijn we geroepen om schijnbare tegenstellingen in de Bijbel bij het licht van Gods Woord op te lossen. De paradox mag geen 'asyl'

(toevluchtsoord) worden voor ons luide denken.

De commissie heeft zich zeker ingespannen: het rapport telt 250 pagina's! Maar het houdt de paradox juist in stand. Door de dialectische aanpak komt de inspanning om de Bijbel als geheel naar waarheid te verstaan op een laag pitje te staan.

Zowel het signaleren van de paradox als het oplossen ervan vraagt wijsheid. Die vinden we als we volhardend te rade te gaan bij Gods Geest en Woord. Het rapport stuurt synode en kerken echter een andere weg op: die van het 'ja en nee'-standpunt. Maar daarmee komt het kerschip als vanzelf op de wijde zee uit: op het 'ja', dat in onze tijd vol van emotie goed voelt. Als synode en kerken kun je dan snel tot besluitvorming overgaan. Maar daarmee is niet gezegd dat zo'n aanpak Schriftuurlijk is. ■



TEKST  
SIPKE  
ALSERDA

THEMA

NADER  
BEKEKEN

92

BEELD  
FLORIN  
SEITAN



**KERK ZIJN  
IN DEZE TIJD**





**Hoe willen we kerk zijn in deze tijd, in deze cultuur, in deze wereld? Dat is een vraag waar veel kerken zich mee bezighouden. Met daaraan vaak gekoppeld de vraag: hoe bereik je vandaag mensen met het Evangelie? In de westerse samenleving lijkt daar nauwelijks nog een voedingsbodem voor te zijn. Hoe kun je de boodschap die je wilt uitdragen weer relevant maken?**

**O**

ok ik wil in dit artikel nadenken over deze vragen. Dat doe ik tegen de achtergrond van twee publicaties: het visiedocument *Verlangen naar een nieuwe kerk* dat de NGK-regiegroep publiceerde in 2019, en het laatste deel van het boek *Niet zonder elkaar*, verschenen ter gelegenheid van de fusie van GKv en NGK.<sup>1</sup>

### **Terug naar de kern**

---

In *Verlangen naar een nieuwe kerk* worden onder het kopje 'Terug naar de kern' zes kernpunten verwoord voor de nieuw te vormen kerkengemeenschap.

Met dat 'terug' wordt niet bedoeld een terug naar het beeld van de eerste christenen in het boek Handelingen: *'Terug naar dat eerste begin kan niet en hoeft ook niet. God gaat door met zijn kerk. Hij is niet bij dat eerste begin blijven staan, maar zet telkens nieuwe stappen, waarin wij mee mogen gaan.'* Inderdaad, we kunnen niet terug in de tijd. Maar welke 'nieuwe stappen' heeft God gedaan? Handelingen 2:41-47 noemt vier pijlers voor gemeente-zijn: luisteren naar het Woord van God (het onderricht van de apostelen), samenleven als een hechte gemeenschap (inclusief alles samen delen), bediening van de doop en viering van het avondmaal, zich wijden aan het gebed.

<sup>1</sup> *Niet zonder elkaar*, hoofdstuk 4: 'De toekomst'. De hoofdstukken 1-3 werden besproken in *Nader Bekeken*, jrg.30, nr. 11, november 2023, p. 385-389.

Is daar iets aan veranderd in de loop van eeuwen kerkgeschiedenis? Principieel niet. Niet als ‘nieuwe stappen’ van God. Hoogstens als dwaling van de kerk. En dan moeten we juist wél terug naar dat begin. De kerkgeschiedenis kent daarom meerdere momenten van reformatie. En dat heeft een aantal belijdenisgeschriften opgeleverd: niet iets nieuws, maar terug naar de Bijbel, met verwerping van dwalingen. En ook met groeiend inzicht in wat God ons leert in de Bijbel. Of het visiedocument dat bedoelde met ‘nieuwe stappen’ van God blijft onduidelijk.

De zes kernpunten over ‘kerk-zijn’ in het visiedocument:

1. Jezus Christus centraal
2. Levend uit genade
3. Plek van verandering
4. Gericht op de wereld
5. Samen met alle gelovigen
6. In een gemeenschap van kerken.

### Menselijke kwetsbaarheid en gebrokenheid

Bij elk van die punten valt wel iets te herkennen van het beeld dat Handelingen geeft. Maar er vallen ook kritische opmerkingen bij te maken. En dat is wat Hans Burger doet in zijn bijdrage in *Niet zonder elkaar*. Hij merkt op dat er niet gerept wordt over God als Vader en over ons als ‘kinderen van God’. Ging het volgens hem in de GKV vroeger wel wat eenzijdig over ‘God de Vader’, nu ziet hij een eenzijdig accent op Jezus. En hij benadrukt dat het in de loop van de kerkgeschiedenis niet voor niets tot een ‘triniteitsleer’ kwam.

## Wanneer we een ‘veilige kerk’ willen zijn, moeten we niet slechts elkaar oproepen tot een heilig leven.

### We moeten het zoeken bij God, die alleen veiligheid kan geven

Ook mist hij het element dat de zonde verdeeldheid brengt. God verzoent ons niet alleen met zichzelf, maar moet ook de onderlinge gemeenschap steeds weer herstellen.

En wanneer we een ‘veilige kerk’ willen zijn, moeten we niet slechts elkaar oproepen tot een heilig leven. We moeten het zoeken bij God, die alleen veiligheid kan geven. Want volmaakte liefde kunnen we niet van elkaar verwachten.

En tenslotte: de gerichtheid op de wereld is op zichzelf positief, maar moet gepaard gaan met de nadruk op het werk van Gods Geest. Wij zijn niet zo sterk dat wij Gods genade en liefde kunnen uitdelen en die zichtbaar of tastbaar kunnen maken. Het hoopvolle getuigenis van de kerk moet dus (vooral) doordacht worden vanuit onze gebrokenheid. Dat laatste, voegt Burger eraan toe, zullen we de komende jaren hard nodig hebben. Dit lijken me allemaal terechte opmerkingen.

### De Bijbel als Woord van God

Zelf zou ik hier wel iets aan toe willen voegen.

In het visiedocument lees ik weinig of niets over het hooghouden van (de waarheid van) Gods Woord en het elkaar bewaren bij dat Woord (vgl. 1 Tim 3:15). Zou dat niet juist het

eerste kernpunt moeten zijn: de Bijbel als norm voor ons leven?

Bij het tweede kernpunt (‘Levend uit genade’) wordt gezegd dat er ruimte is en moet zijn voor kostgangers van allerlei geur en kleur. Maar ook dat we op elkaar moeten letten, elkaar moeten corrigeren en terechtwijzen. Onduidelijk is hoe dat zich met elkaar verhoudt en op welke basis we elkaar kunnen terechtwijzen.

En bij het vijfde kernpunt (‘Samen met alle gelovigen’) worden de belijdenissen van de Vroege Kerk en van de Reformatie genoemd, die ‘richting geven’. Dat klinkt nogal vaag. Helemaal wanneer eraan toegevoegd wordt: *Maar als gereformeerde kerk zijn we ook uit op vernieuwing om het Evangelie alle ruimte te geven. We staan open voor wat naar inhoud en vorm nieuw en verrassend is, naast wat oud is en beproefd.* Vernieuwing’ is kennelijk een must. Ook inhoudelijk! Maar hoe zich dat nieuwe verhoudt tot het ‘oude en beproefde’ blijft onduidelijk.

### De kerkelijke belijdenisgeschriften

In *Niet zonder elkaar* voert Ad van der Dussen (emeritus-predikant uit de oorspronkelijke NGK) onder de titel ‘Ballast en rijkdom’ in alle voorzichtigheid een pleidooi voor de belijdenisgeschriften. Hij laat zien dat



de Bijbel ook belijdenissen kent. Met verwijzing naar Barend Kamphuis<sup>2</sup> wijst hij erop dat de confessie niet een soort uittreksel is van de Bijbel, maar een (feilbaar) menselijk antwoord op de bijbelse verkondiging. In die belijdenis gaat het dan vooral om een keuze voor Hem die de waarheid is in eigen *Persoon*. Volgens Van der Dussen is die belijdenis nog steeds actueel. Hij zegt: *‘De verwijzing naar de belijdenis in de kerkorde betekent, dat de kerken de belangrijke leerbeslissingen uit de vroege tijd en uit de tijd van de reformatie voor hun rekening nemen.’*

Het is een verademing om dat te lezen! Maar ik vraag mij af: is dit niet een poging tot reparatie achteraf van wat eerst bewust op losse schroeven is gezet? Zie ook het interview met Barend Kamphuis in deze bundel, die de zorg van GKv-zijde over het verdwijnen van de trouw aan de belijdenissen begrijpelijk noemt.

### Hoe nu verder?

---

Het meest interessant in *Niet zonder elkaar* vind ik het artikel ‘Een kerk met toekomst!’ van Jan van Helden (predikant uit de oorspronkelijke NGK). Hij doet suggesties voor een invulling van kerk-zijn vandaag. Hij merkt daarbij op dat onze hoop voor de toekomst niet is gebaseerd op eigen kunnen, maar op ons geloof in Jezus. Daarom moeten we bij alle veranderingen niet ons houvast willen vinden in het oude vertrouwde ...

In een historische analyse noemt Van Helden drie kenmerken van de kerken van de Vrijmaking: concentratie op de Bijbel als het levende Woord, nadruk op het belang van de gereformeerde belijdenis en openheid naar de moderne wereld. Met dat laatste bedoelt

hij dat de vrijgemaakten wel kritisch waren op allerlei ontwikkelingen in de maatschappij, maar naast vloek er ook de zegen van zagen.

Van Helden meent dat deze kenmerken zijn te verklaren uit de eraan voorafgaande scheefgroei: de vastgelopen ‘neocalvinistische’ wereldbeschouwing van Abraham Kuiper en vooral van diens nazaten die zijn theologische systematiek tot in de finesses doorvoerden. De Vrijmaking ziet hij als een reactie daarop.

Belangrijker dan de vraag of ‘reactie’ een juiste typering is (de Vrijmaking zelf is geforceerd door schorsingen en afzettingen door een synode; geen vrijwillige reactie dus), is de vraag of het

onmogelijkheid van gemeenschap. De naoorlogse verzuiling is voorbij. De idealen ervan (bijv. bij de GKv) liepen stuk op de realiteit. Mensen gingen groepsbelang ervaren als belemmering voor individuele verlangens en zelfontplooiing.

Steeds meer kwam het accent te liggen op het hier en nu. De dood wordt eerder gezien als verlossing van het sterfelijk bestaan en verveling dan als probleem. En een eeuwige leven is saai ...

Relaties staan onder grote druk, want de ethische grondtoon is nu het wederzijds eigenbelang. De ander kan jou op elk moment inruilen voor iemand anders. Het gevolg is verlatingangst.

## **In feite gaat het niet om nieuwe kenmerken van kerk-zijn. Het is een terugkeer naar de reformatorische beginselen**

karakter van de vrijgemaakte kerken inderdaad zo sterk historisch bepaald is als Van Helden meent. Want in feite gaat het niet om nieuwe kenmerken van kerk-zijn. Het is een terugkeer naar de reformatorische beginselen. Met het oog op het vervolg is het belangrijk om dit te noteren.

### Nieuwe uitdagingen

---

Want vervolgens zegt Van Helden dat de kerk vandaag moet reageren op heel andere ontwikkelingen. Hij noemt drie uitdagingen: de authenticiteitscultuur, de irrelevantie (onbelangrijkheid) van de hemel binnen die cultuur, en de

Deze analyse lijkt mij grotendeels juist. Dit speelt ook binnen de kerk! Volgens Van Helden leidt dit alles tot een enorm relevantieprobleem voor de kerk. De waarde en waarheid van het Evangelie vallen niet meer te garanderen; een beroep op Schrift en belijdenis helpt niet meer. Hoe moeten we tegen deze achtergrond vandaag kerk zijn? Van Helden komt tot het volgende antwoord.

<sup>2</sup> Zie diens artikel ‘Geloofszekerheid en de binding aan de belijdenis’, in: Koert van Bekkum en Rien Rouw (red.), *Geloven in zekerheid? Gereformeerd geloven in een postmoderne tijd*, Barneveld 2000.

We moeten allereerst geloven in de kracht van de boodschap zelf. Daarbij is concentratie nodig op Jezus als persoon, specifiek in zijn hoedanigheid als de vreugdebode die de toekomst van Gods Koninkrijk present stelt in daden van barmhartigheid en bevrijding. In het heden valt Gods regering op te merken.

Dit is de sleutel om kerk te zijn vandaag. Heil is: herstel van gemeenschap. (Van Helden verwijst hier naar Stefan Paas en Hans Schaeffer). Verzoening hoort daarbij, maar het accent moet liggen op het Koninkrijk.

### Evaluatie

De drieslag die Van Helden ziet bij de vroegere vrijgemaakte zuil – Bijbel, belijdenis en openheid naar de wereld – lijkt mij nog steeds bruikbaar én belangrijk.

Maar daarbij is het vooral belangrijk om vast te houden aan verzoening als kern van de Bijbelse boodschap! Want als de cultuur verandert, betekent dat niet dat de boodschap van de Bijbel verandert, of dat wij binnen de Bijbel mogen selecteren wat wij belangrijk vinden. Dat zou de omgekeerde wereld zijn.

**Juist dan is de bijbelse boodschap  
van vergeving en verzoening heilzaam.**

**Want alleen daardoor kunnen  
relaties werkelijk worden gered  
en weer duurzaam worden!**

We moeten ook – met name via de kerkelijke belijdenissen – willen leren van wat in de loop van de kerkgeschiedenis aan groeiend inzicht in de Bijbel tot ons gekomen is (vgl. Ef 3:18 ‘samen met alle heiligen ...’).

Betekenen de drie uitdagingen die Van Helden noemt werkelijk dat er een relevantieprobleem is voor de kerk? Maar waarom zou de bijbelse boodschap niet relevant zijn in een ‘authenticiteitscultuur’? Het is juist een zeer ‘authentieke’ boodschap. Als we die steeds willen aanpassen is ze niet meer authentiek. Een goede en zorgvuldige uitleg is dus belangrijk.

Hoewel met authenticiteit op zich niets mis is, blijkt een authenticiteitscultuur vaak te ontaarden in autonomie, individualisme en egoïsme. Van Helden signaleert dat gemeenschap onmogelijk wordt: de liefde ontbreekt steeds meer, of blijft beperkt tot zeer selecte (en zelfs wisselende) kring.

Juist dan is de bijbelse boodschap van vergeving en verzoening heilzaam. Want alleen daardoor kunnen relaties werkelijk worden gered en weer duurzaam worden! En zo kan er een verzoende gemeenschap komen.

En dat de hemel niet meer als relevant wordt ervaren ... Mensen vinden ook God niet meer relevant en menen dat ze Jezus niet nodig hebben. Hier wil

ik onderstrepen wat Van Helden ook zegt: laten we geloven in de kracht van de boodschap zelf! En vertrouwen op het werk van de Heilige Geest.

De verdere ‘remedie’ van Van Helden – de zichtbaarheid van Gods regering en Koninkrijk in daden van barmhartigheid en bevrijding – lijkt mij dubieus. Wanneer het gaat om daden van christenen geldt de waarschuwing van Burger: de kerk is vaak een falende kerk! Bovendien: ook bij ongelovigen zien we daden van barmhartigheid en bevrijding ... Uiteindelijk gaat het om bevrijding van het kwaad in de mens zelf. En dat kan God alleen, door Jezus Christus.

Hier blijkt dat Koninkrijk en verzoening elkaar juist nodig hebben. Niet voor niets zet de Heidelbergse Catechismus het christelijke leven in het kader van de dankbaarheid voor de verlossing. Zonder kennis van ‘ellende’ en ‘verlossing’ (= verzoening) zijn er helemaal geen vruchten van geloof!

### Hoe willen we kerk zijn in deze tijd?

Kerk zijn in deze tijd, hoe doen we dat? Het wordt tijd om een positief antwoord te formuleren. Ik doe een poging.

#### 1. Bijbel

Het eerste wat ik wil noemen is: het concentratiepunt moet zijn de Bijbel, als het betrouwbare Woord van God. Bij de meeste scribenten in *Niet zonder elkaar* mis ik dat. Toch lijkt mij dat – meer dan ooit – nodig. Dit is het enige wat van buiten komt, van *Boven*, niet vanuit het denken van de mens. Als er iets typerend is voor kerk-zijn, dan wel dit: je de heilzame en levendmakende Woorden van God eigen maken. Om

die vervolgens ook te kunnen spreken tegen andere mensen en de betekenis ervan te onderstrepen in je daden, je manier van leven.

## 2. Belijdenis

De kerkelijk aangenomen belijdenissen horen hier direct bij. Daarbij gaat het *niet* om nieuwe openbaringen van God, maar om verheldering van de bijbelse boodschap: groeiend inzicht door de verlichtende werking van de Heilige Geest, via kerkelijke besluiten,

liefhebben, geestelijk en materieel. Bereid om alles met elkaar te delen, elkaar te troosten, te bemoedigen. Om van elkaar te leren en waar nodig elkaar te corrigeren. Om samen een verzoende gemeenschap te zijn: verzoend met God leven we ook in vrede met elkaar.

## 4. Missionair

Meerdere scribenten noemen de opdracht om een verkondigende gemeenschap te zijn. Het meest expli-

En individualisme en egoïsme hebben sindsdien ook altijd een rol gespeeld. Vandaar de centrale plaats die het dubbelgebod van de liefde heeft in de Bijbel. Oude dwalingen steken steeds opnieuw de kop op. Zoals de Prediker zegt: er is niets nieuws onder de zon ...

Laten we daarom als kerk niet te sterk op elke hype reageren. Maar vooral 'onzelf' blijven. Dat wil zeggen: eigendom van Jezus Christus, die ons met zijn bloed gekocht heeft. Dat bepaalt onze identiteit en is onze 'authenticiteit', ook als Gods volk op aarde.

Laten we dus open zijn over ons geloof en eerlijk over onze gebrokenheid. En zo ook 'missionair' zijn.

We hoeven niet altijd met heel nieuwe antwoorden te komen, en zeker niet met steeds weer nieuwe interpretaties van de Bijbel. Wel zullen we regelmatig andere accenten leggen. Maar verder mogen we vertrouwen dat het eigenlijke werk – mensen bereiken en redden uit deze wereld – door God zelf gedaan wordt. God bereikt zelf wel zijn doel met deze wereld en met zijn Koninkrijk. Dat hangt gelukkig niet van ons af. Wij hoeven alleen maar te doen wat God van ons vraagt (Micha 6:8), in die zin onze verantwoordelijkheid nakomen. Zo zal Gods Koninkrijk zeker komen! ■

## Laten we daarom als kerk vooral 'onzelf' blijven. Dat wil zeggen: eigendom van Jezus Christus, die ons met zijn bloed gekocht heeft

vaak tegenover dwalingen. In *Niet zonder elkaar* verwijzen zowel Burger als Van der Dussen terecht naar die besluitvorming in het verleden. Mudde wijst er indirect op als hij het kerkverband noemt als middel om bewaard te blijven bij het apostolisch onderricht. Dit zou de gezamenlijke basis moeten zijn voor bijbelgetrouw en gereformeerd kerk-zijn. Alles wat je verder nog afsprekt of doet, wat je als kern- of speerpunten formuleert, of wat je als bepaalde accenten wilt benoemen, komt uit deze eerste twee punten voort. Het is goed om die focus ook kerkelijk vast te leggen in een kerkorde.

## 3. Gemeenschap

Als kerk ben je een gemeenschap rondom het Woord.<sup>3</sup> Laten we voor iedereen het goede doen, vooral voor onze geloofsgenoten (Gal. 6:10). De Bijbel staat er vol van: elkaar van harte

ciet is Van Helden. Het lijkt mij een terecht aandachtspunt. Als gelovigen zijn we geroepen om te getuigen, om levende brieven van Jezus Christus te zijn. Dat geldt persoonlijk, in de eigen leefomgeving. Maar ook gezamenlijk in een vorm van evangelisatie of zending. En hoewel de bijbelse opdracht vooral is: verkondig het Woord, hoort daar inderdaad ook de daad bij: uit het geloof en door de Geest leven in liefde voor God en de naaste.

## Slotopmerkingen

Hoe uniek zijn wij en hoe uniek is onze westerse samenleving?

De uitdagingen die Van Helden noemt lijken mij ook weer niet zó modern. Sinds de zondeval wil de mens altijd al los van God leven, niet afhankelijk zijn van God, maar eigen baas zijn.

<sup>3</sup> Zie Tim Chester & Steve Timmis, *Total Church Evangelie en Gemeenschap*. Met als ondertitels: Kerk voor het leven van elke dag; Een leermodel voor de kerk van de toekomst. Nederlandse vertaling: Stichting The Media Alliance, 2011.





# EEN KORTE REACTIE

Beste Henk,

Dank voor je reactie op mijn 15 notities over Man, Vrouw en Ambt. Dank voor het telefoongesprek dat we hierover hadden in januari 2024. Dank voor corrigerende kanttekeningen. Dat neemt niet weg dat ik mijn vragen – en overtuigingen – blijf houden. Hierbij een korte reactie. De redactie geeft ons elk één pagina. Ik moet het meeste helaas dus laten liggen. Maar wel het volgende:

In je decemberartikel ga je niet in op mijn eerste punt. Je vindt dat eigenlijk overbodig omdat het volgens jou oude, allang beantwoorde vragen betreft. In ons gesprek hierover zei je het probleem ook niet zo te voelen. Ik vind dat jammer. En ergens ook onbegrijpelijk. Immers, in het eerste punt van mijn decemberartikel vroeg ik: Loop je, als je tegen de regerende vrouwelijke ambtsdrager in de kerk bent, niet het risico van innerlijke tegenstrijdigheid? Als je Genesis 2 (de man eerst, de vrouw daarna) als scheppingsorde leest, zodat er in de kerk geen ruimte is voor een regerende vrouwelijke oudste, kan een vrouw dan wel 'regeren' in de samenleving? Zeef je dan niet de vrouwelijke ouderling uit, terwijl je de koningin (en de vrouwelijke rechter, hoogleraar, bureauchef enz.) doorslikt?

In je artikel stel je dat mijn probleem ontstaat door hantering van het filosofische begrip scheppingsorde. Bij hantering van een lossere begrip als scheppingsbedoeling of scheppingsstructuur (zie jouw noot 2) zou het probleem verdwijnen. Ik vind dit een woordenspel. Scheppingsorde, scheppingsstructuur, what's in a name? Want hoe je het wendt of keert: als je aan Genesis 2 een voor vandaag bindend regeerprincipe ontleent kun je je niet tot de kerk beperken. Genesis 2 gaat over de hele schepping. Je kunt niet van maandag tot zaterdag in kader 1 leven (en je kinderen daartoe opvoeden en stimuleren!) en op zondag kader 2 hanteren. Je moet dan mijns inziens – vroeg of laat – kiezen voor het Amerikaanse 'biblical man and womanhood' schema. Zoals dat trouwens ook in eigen land blijkt bij de recente discussies in reformatorische kring over de 'genderkloof op de biblebelt'. Het *Reformatorisch Dagblad* heeft er uitvoerig over geschreven. In dat verband noemde iemand als M. Klaassen het – vanuit zijn standpunt begrijpelijk – een vorm van secularisatie om te zeggen dat de scheppingsorde wel geldt in gezin en kerk, maar niet in de samenleving (*RD*, Bijlage Accent, pag. 3 van 3 februari 2024). Mijns inziens zijn er uiteindelijk dan ook maar twee smaken: of we gaan naar Canossa en zeggen: we moeten ons ten aanzien van de positie van de vrouw in kerk en samenleving radicaal bekeren. Op zondag en door de week. Zie in extremo de 'tradwives' in Amerika. Of we mogen en moeten als mannen en vrouwen in kerk en wereld ons biddende best doen om God, kerk, gezin en samenleving te dienen met de gaven die Gods Geest ons geeft en die wij vrucht mogen laten dragen. Man en vrouw. Zeven dagen van de week.

Is dit toch niet een vorm van secularisatie? Als het niet uit geloof is: inderdaad. Maar wanneer we Joëls pinksterwoord begrijpen, geloven en biddend om vervulling ervan vragen, bestaat dat gevaar niet. Dan mogen zonen en dochters profeteren. Zelfs slaven en slavinnen ontvangen de Geest. En – Joël zegt dat er niet bij, Petrus in Handelingen 2 wel: slavinnen zullen zelfs profeteren. En profeteren is toch echt gezaghebbend spreken.

Mijn ruimte is op – helaas.  
Ik groet je hartelijk.  
In Christus verbonden,

Jaap Burger

*In Nader Bekeken van december 2023 kruisten Henk Room en ik de degens over 'Man, Vrouw en Ambt'. Van de redactie kregen we beiden ruimte voor een korte reactie. Daarbij kies ik voor de briefvorm.*



# EEN KORTE REACTIE TERUG



Beste Jaap,

## Aanleiding en kern

Je schrijft nu vooral over scheppingsorde, terwijl dat in je artikel slechts *aanleiding* was voor je uitleg van Genesis 1 en 2. *Kern* was je voorstel om een (schijnbare?) tegenstelling te maken tussen Genesis 1 (gelijkwaardigheid tussen man en vrouw) en Genesis 2 (ongelijkheid tussen man en vrouw). Genesis 1 (plus Joël, Hand. 2 en Gal. 3) zou leidend moeten zijn en Genesis 2 (met 1 Tim. 2) daaraan ondergeschikt. Je gaat op geen enkele manier in op de grote bezwaren hiertegen:

1. Je maakt een tegenstelling van wat geen tegenstelling is: gelijkwaardigheid tegenover ongelijkheid tussen man en vrouw.
  2. Je maakt deze tegenstelling zonder dat de tekst zelf daar aanleiding toe geeft.
  3. Je poneert die tegenstelling in de Schrift, ondanks dat je een schriftkritische hermeneutiek wilt afwijzen.
- Ook in ons telefoongesprek kwam hier geen reactie op.

## Scheppingsorde

Je wilt alleen doorpraten over de scheppingsorde. Maar ook hierbij reflecteer je niet op wat eerder over de scheppingsorde geschreven is (zie noot 1 t/m 5 bij mijn decemberartikel).

Het gaat om de vraag: is het terecht dat zusters in de gemeente op *gelijke wijze* als broeders in *alle ambten* kunnen dienen? Je zegt dan:

*Als je Genesis 2 als scheppingsorde leest (A), zodat er in de kerk geen ruimte is voor een regerende vrouwelijke oudste (B), kan dan een vrouw wel 'regeren' in de samenleving? Want Genesis 2 gaat over heel de schepping (C).*

Dit lijkt overtuigend voor ons gevoel. Maar je verzwijgt dat je eerst een eigen (natuurrechtelijke) invulling geeft aan 'scheppingsorde', die je vervolgens anderen voor de voeten werpt. Elk onderdeel van deze redenering roept dan ook bedenkingen op.

Bij A: Als het gaat om de vraag wat God vanuit het goede begin door de zondeval heen bewaard heeft in onze gehavende werkelijkheid, moeten we ons voor de keuze en het gehalte van de scheppingsstructuren door de *Schrift* laten leiden. Daarbij moeten we het *hele* spreken van de Schrift over de verhouding tussen man en vrouw meenemen. In het NT spitst zich dat toe op huwelijk en gemeente.

Bij B: Het is toch de apostel Paulus die, door de Geest gedreven, uitdrukkelijk de schepping van Adam en Eva aanwijst als *gebeurtenis* die maatgevend is voor de orde tussen man en vrouw in hun verantwoordelijkheid in de gemeente (1 Tim. 2)? Hetzelfde geldt van de zondeval. En hij past deze orde concreet toe op de vereisten voor opzieners (1 Tim. 3).

Bij C: Waarom moet wat kan in de samenleving, ook per se kunnen in de kerk? Gezien jouw aanhalingstekens bij 'regeren' in de samenleving besef je zelf dat dit niet onder dezelfde noemer valt als het regeren door opzieners. Zij dragen eindverantwoordelijkheid voor de geestelijke leiding van de gemeente (Hand. 20: 28) en hebben geen mandaat voor de samenleving: scheiding van kerk en staat in onze bedeling. We hebben het over de positie van de vrouw en kerkregering.

## Profetie

Ook hier volg je een dus-dus-redenering: volgens de Bijbel mogen vrouwen profeteren; profeteren is gezaghebbend spreken, dus...

Ook dit lijkt overtuigend. Maar waarom verzwijgt je de bedenkingen (zie noot 5)? Eén voorbeeld. In het NT staat profetie niet op dezelfde prominente plek als in het OT. De apostelen met hun onderwijs komen nu op die plaats. Profetie moet daarom kritisch worden beoordeeld. Dat weerspiegelt zich in een voorschrift voor gemeentesamenkomsten (1 Kor. 14: 29-34), met een eigen plek voor vrouwen.

Zelfs in onze laat-moderne tijd geldt: als een tekst je niet ligt, moet je zélf anders gaan liggen!  
Zeker als je *dienaar* van het Woord wilt zijn.

Hartelijke groet,  
Henk Room



---

**‘Hij boog  
zich over  
haar heen  
en sprak  
de koorts  
bestraffend  
toe.’**

(LUCAS 4:39)

---





De genezing van Petrus' schoonmoeder,  
Sint Matteüskerk, Stitar, Kroatië

## Waarom Jezus koorts bestrafte

Koorts is geen ziekte, maar een symptoom van een onderliggende aandoening. Het lichaam reageert op infecties door bacteriën of virussen. Zulke binnendringers kunnen beter bestreden worden bij een hogere lichaamstemperatuur. Koorts is dus een waarschuwingssignaal: er dreigt iets mis te gaan.

Als enige evangelist gebruikt Lucas medische terminologie: *hoge* of *hevige* koorts. Geen wonder, want hij was arts (Kol. 4:14). Bij kinderen komt het vaak voor dat de lichaamstemperatuur hoog oploopt, maar vooral bij oudere mensen – zoals de schoonmoeder van Petrus – kan dat levensgevaarlijk zijn.

Als koorts geen ziekte is, kun je er dan van genezen zonder dat de onderliggende aandoening wordt verholpen? In de oudheid dacht men van wel. Rome had drie tempels voor de godin Febris, die geacht werd mensen tegen koorts te beschermen. Rondreizende wonderdoeners konden magische handelingen verrichten, toverspreuken prevelen en amuletten aanprijzen om herhaling te voorkomen. Niets van dat alles bij Jezus, wanneer Hij de schoonmoeder van Petrus behandelt. Hij komt alleen dichtbij en buigt zich over de koortsige patiënte heen. Jezus' woord is krachtig genoeg om haar te genezen, want Hij spreekt als de Messias, de Zoon van God. Met hetzelfde bovenaardse gezag

gaf Hij onderricht in de synagogen van Galilea en dreef Hij demonen uit (Luc. 4:32,41).

### Het huis van Petrus

Deze genezing vond plaats ten huize van Simon Petrus. Samen met zijn broer Andreas had hij een woning in Kafarnaüm (Mar. 1:29), een dorp aan de noordwestelijke kant van het meer van Galilea. Daar kon Jezus logeren. Hij had er zijn uitvalsbasis voor de verkondiging van Gods koninkrijk. Ook de schoonmoeder van Petrus woonde in dat huis. Waarschijnlijk was zij weduwe. Uit het bestaan van een schoonmoeder mogen we gerust afleiden dat Petrus getrouwd was.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Verg. 1 Kor. 9:5. Dit wordt bevestigd door Eusebius van Caesarea, die Clemens van Alexandrië citeert (*Kerkgeschiedenis. Vertaald door Chris Fahner en ingeleid door Henk Bakker*. Boek III, p. 30, KokBoekencentrum, Utrecht, 2022).

Misschien was het kind dat Jezus later bij zich riep en omarmde, ook binnenshuis in Kafarnaüm, wel van Petrus en zijn vrouw. Een klein kind dat zich, als Jezus in hetzelfde huis woonde, bij Hem veilig voelde tussen die grote mannen. Toen de leerlingen onderling ruzieden over de vraag wie de belangrijkste is in Gods koninkrijk, spoorde Jezus hen aan te worden als dit kind, anders konden ze het koninkrijk niet binnengaan (Mat. 18:2-5; Mar. 9:33-37; Luc. 9:46-48).<sup>2</sup> Archeologen hebben in Kafarnaüm muren opgegraven van dezelfde donkere basaltsteen als de fundamenten van de naastgelegen synagoge. Deze

is een achthoekige kerk over het huis heen gebouwd, zodat het voor de vroege christenen een plaats van samenkomst werd.<sup>3</sup>

### Twee incidenten

Op de sabbatdag was de hele familie van Simon Petrus samen met Jezus naar de plaatselijke synagoge gegaan. Zo deden ze dat elke week (verg. Luc. 4:16,31). Was oma thuisgebleven om op de kleinkinderen te passen? Was zij te oud om de synagoge te bezoeken? We

geen enkel letsel aan overgehouden, tot verbazing van de Galileeërs. Na afloop van de samenkomst ging Jezus samen met de anderen terug naar het huis van Petrus, dat vlak bij de synagoge gelegen was. Hij verwachtte daar tot rust te komen; het was immers sabbat. Jakobus en Johannes waren er ook bij (Mar. 1:29). Eenmaal binnen, bleek echter dat de schoonmoeder van Petrus het gezelschap niet kon ontvangen zoals van haar verwacht werd. Zij lag met hoge koorts op bed, doodziek. Vreemd, want de anderen waren die ochtend nog gewoon naar de synagoge gegaan. Toen was er blijkbaar geen reden tot ongerustheid over oma. Tijdens de samenkomst moet iets met haar gebeurd zijn.<sup>4</sup> Logisch dat men Jezus te hulp roept, want Hij had zojuist een demon uit de synagoge verjaagd. Maar waar is die onreine geest eigenlijk gebleven? Zou hij het nabijgelegen huis van Petrus zijn binnengegaan en oma te pakken hebben genomen? Houden die twee sabbatsincidenten in Kafarnaüm verband met elkaar? Dan is dit een duivelse tegenactie!

## Was oma thuisgebleven om op de kleinkinderen te passen? Was zij te oud om de synagoge te bezoeken? **We weten het niet**

muren zouden een dak hebben ondersteund van planken, bedekt met stro en aarde. Dit moet een eenvoudig woonhuis zijn geweest, ruim genoeg voor een 'extended family' van minstens vijf volwassenen plus een onbekend aantal kinderen. Het bestond uit vier of vijf kamers, gegroepeerd rond een L-vormige binnenplaats, met een ruime ingang vanaf de straat. We weten niet zeker of dit werkelijk het huis van Petrus was, maar er zijn wel bepaalde aanwijzingen in die richting. Zo waren er tal van christelijke inscripties in de wanden gekrast en onder de vloer vond men enkele vissershaken. In de vijfde eeuw

weten het niet. Wel vertelt Lucas dat er deze keer een incident had plaatsgevonden. Iemand had de samenkomst verstoord door het onderricht van Jezus luid schreeuwend te onderbreken. 'Jij hebt hier in Kafarnaüm niets te zoeken, Je komt uit Nazaret, Je brengt ons alleen maar onheil'. En met een bezwering probeerde hij Jezus af te weren: 'Ik weet best wie Je bent: de heilige van God'. Dit was het werk van een onreine geest, weet Lucas te melden; duidelijk een duivelse streek. Jezus had de demon bestraffend toegesproken, tot zwijgen gebracht en verjaagd. De bezetene was weggesmeten als een vod, maar had er

### Complete genezing

Inderdaad was er iets bijzonders aan de hand. Waar Jezus optreedt, probeert de duivel verwarring te stichten. Eerst in het openbaar, tijdens de samenkomst ter synagoge, waar hij een man had laten buikspreken. Vlak daarna in de familiekring, waar hij een vrouw de (koorts)stuipen op het lijf had gejaagd.<sup>5</sup> In beide gevallen weet Jezus echter de duivel te verdrijven. Lucas vertelt hoe dat bij de schoonmoeder van Petrus in zijn werk ging: Jezus boog zich over haar heen (om contact te maken) en sprak de koorts bestraffend toe. Kun je dan koorts bestraffen, alsof het

om een persoon gaat? Iedere dokter weet wel beter, ook Lucas. Maar de schoonmoeder van Petrus had geen gewone koortsaanval. Jezus bestraft haar koorts, omdat de duivel erachter zit. Zoals Hij eerder de demon in de synagoge bestraffend had toegesproken en 's avonds veel demonen bestraffend zal toespreken (in vers 35 en vers 41 wordt hetzelfde Griekse werkwoord gebruikt als in vers 39; verg. Luc. 9:42). Het is dus eigenlijk de duivel, die hier door Jezus streng bestraft wordt. Met genezing van de patiënte als resultaat. De koorts verliet haar, vertelt Lucas in één adem verder, opnieuw alsof het om een persoon gaat.

En dan wordt de schoonmoeder van Petrus meteen weer zichzelf. Haar rol verandert van passief naar actief. Eerst lag ze uitgeteld op bed, nu komt ze in de benen: 'Ze begon voor hen te zorgen', schrijft Lucas. Letterlijk vertaald: Ze begon hen te (be)dienen. Het was sabbat, zij wil graag een goede gastvrouw zijn en een feestelijk sabbatsmaal opdienen. Mede als dankbare reactie op haar genezing door Jezus. Dat was dan ook een complete genezing. Oma kan haar gebruikelijke zorgzaamheid ontplooiën, alsof er niets gebeurd is. Een gewone dokter, zoals Lucas, zou de patiënte eerst nog wat rust hebben voorgeschreven om bij te komen. Maar Jezus geneest haar onmiddellijk en totaal.

## Bevrijding

Dat hebben de inwoners van Kafarnaüm goed begrepen. Na zonsondergang, toen de sabbat voorbij was, bracht men alle zieken naar Jezus toe, aan welke kwaal ze ook leden. Hij genas hen ter plekke en dreef bovendien veel demonen uit. Voor even werd Kafarnaüm 'demonenvrij'.

Maar ... demonen zullen altijd proberen terug te komen en op een andere manier toe te slaan. Mensen kunnen soms zomaar in de verziënde greep van het kwaad raken. Alleen Jezus heeft de macht om ons te bevrijden van die

# Een gewone dokter, zoals Lucas, zou de patiënte eerst nog wat rust hebben voorgeschreven om bij te komen. **Maar Jezus geneest haar onmiddellijk en totaal**

duivelse streken. Hij treedt immers op met goddelijk gezag, nog steeds. Niet alleen in de religieuze gemeenschap (de kerk), maar ook in de familiekring en in de samenleving als geheel. Jezus brengt geen onheil. Integendeel, Hij is gekomen om het heil van God op aarde te realiseren. Zo maakt Hij Gods nieuwe wereld zichtbaar. In het voltooide koninkrijk gaat Jezus ons compleet helen, zowel geestelijk als lichamelijk. Hij maakt alles heel met Gods heil. ■

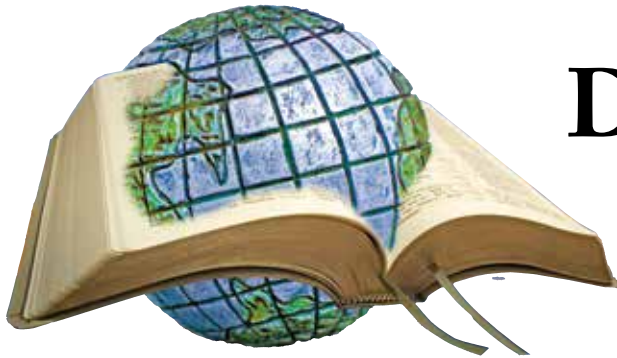
2 In de apocriefe *Handelingen van Petrus* is sprake van een dochter. Zie A.F.J. Klijn, *De Apocriefen van het Nieuwe Testament*, Ten Have, Kampen, 2006, p. 141-143. Voor de gedachte dat in 1 Petrus 5:13 met 'mijn zoon Marcus' een biologische zoon van Petrus bedoeld zou zijn, is geen bewijs. Naar algemene overtuiging gaat het daar om een geestelijke zoon: Johannes Marcus. Volgens de traditie was Marcus de assistent/tolk van Petrus.

3 Zie verder: Matthew J. Grey, 'Simon Peter in Capernaum: An Archeological Survey of the First-Century Village', in: Frank F. Judd Jr., Eric D. Huntsman & Shin D. Hopkins (eds.), *The Ministry of Peter, The Chief Apostle*, Deseret Book, Salt Lake City, 2014, p. 27-66.

4 Aldus Jakob van Bruggen, *Marcus. Het evangelie volgens Petrus*, Kok, Kampen, 1988, zesde druk 2013, p. 58-59.

5 Verg. Dominik Mahr, 'Heilende Macht daheim (Die Heilung der Schwiegermutter des Simon Petrus) - Lk 4,38f', in: Ruben Zimmermann (ed.), *Kompendium der frühchristlichen Wundererzählungen. Band 1: Die Wunder Jesu*, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, p. 536-542.





# De zonde van het racisme

*De HEER verspreidde hen van daar over de hele aarde, en de bouw van de stad (torenbouw van Babel) werd gestaakt. (...) de HEER bracht verwarring in de taal die op de hele aarde gesproken werd (...)*

(Gen. 11: 8,9)

*'Hierna zag ik dit: een onafzienbare menigte, die niemand tellen kan, uit alle landen en volken, van elke stam en taal. In het wit gekleed en met palmtakken in hun hand stonden ze voor de troon en voor het Lam.'*

(Op. 7:9)

Op vrijdag 26 april hoopt Aad Kamsteeg (voormalig buitenlandcommentator Nederlands Dagblad) te spreken over

## Israël: Bijbel, geschiedenis en volkenrecht

Aanvang: 20.00 uur,  
inloop vanaf 19.30 uur

Locatie: Dorpshuis De Stuw,  
Brink 10, Hoevelaken

Meer informatie op  
[www.samengereformeerd.nl](http://www.samengereformeerd.nl)

Bij voorkeur vooraf opgave op  
[info@samengereformeerd.nl](mailto:info@samengereformeerd.nl)

**L**oop een boekhandel binnen of zoek op internet en je merkt dat er driftig geschreven wordt over racisme. Qua aandacht blijven de Verenigde Naties niet achter. In 1960 riep de volkenorganisatie elke 21<sup>e</sup> maart

uit tot Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie. Racisme komt inderdaad wereldwijd voor: bij overheiden, in het bedrijfsleven, op sportvelden, in woonbuurten.

Laten we eerst vaststellen wat racisme is. Wijlen de Zuid-Afrikaanse ethicus J.A. Heyns omschrijft het begrip als 'een theoretische beschouwing over de eigenschappen en kwaliteiten van een bepaald ras'. Als kenmerken noemt hij dat a) wordt uitgegaan van de meerderwaardigheid van een bepaald ras, b) het minderwaardige ras de schuld krijgt van alles wat verkeerd gaat, c) de fundamentele eenheid van de mensheid wordt ontkend, d) naar raszuiverheid wordt gestreefd, en e) racisme alle sectoren van de samenleving doortrekt.

Wie denkt hier niet aan het racisme van Hitler-Duitsland? Tijdens een bezoek aan een Holocaustmuseum in Israël zag ik een bordje hangen. Dit stond erop: 'Naam: Di-Nepi, Rome. Bijzonderheden: door de SD gearresteerd op 13-03-1944. Geëxecuteerd. Reden: Jood.'

Jood! Dat was voldoende. De nazi's beschouwden de Ariërs (lees: Europe-

anen) als oerras van de beschaving en veruit superieur aan het semitische ras (lees: de Joden). Dit demonische denken onttaardde zo dat de nazi's zes miljoen keer een Joodse man, vrouw of kind vermoordden.

Let wel, bij ras gaat het om biologische kenmerken, om niet uit te wissen verschillen. Adam en Eva hadden waarschijnlijk zo'n rijke genetische code dat er later ruimte was voor het ontstaan van verschillende lichamelijke kenmerken. Toen de mensen na de mislukte torenbouw van Babel werden verspreid en gescheiden, ontstonden onder invloed van allerlei sociale en klimatologische factoren verschillende rassen.

Intussen wordt nu ook wel overwogen dat het bij ras eerder om een sociaal vooroordeel gaat dan om biologische realiteit. Men wijst er dan op dat de onderlinge verschillen binnen een ras vaak groter zijn dan die tussen rassen onderling. Door voortdurende rasvermenging vindt bovendien raciale verving plaats.

### Cham?

Bij rassenwaan gaat het dus om kwaadaardige veroordeling op basis van iemands uiterlijke kenmerken. Steeds hebben donkere mensen daaronder het meest geleden. Zo meenden westerse koloniale machten dat witte bevolkingsgroepen aan de top van de maatschappelijke ladder stonden en zwarte mensen helemaal onderaan.

Christenen waren allerminst onschuldig. Er werd naar Cham gewezen, een van de drie zonen van Noach. Cham zou door zijn vader zijn vervloekt, stamvader van zwarte volken zijn geworden en veroordeeld tot de status van slaaf. Anders dan zijn broers Sem en Jafeth had hij kennelijk gelachen om zijn vader toen deze dronken en naakt in zijn tent lag. Soms werd deze theorie ook gebruikt als theologische rechtvaardiging voor slavernij.

Maar de theorie is onjuist. De profetie over onderwerping werd niet over Cham uitgesproken, maar over diens zoon Kanaän. De vloek betrof de Kanaänieten, waarbij bedacht moet worden dat een vloek bij bekering kan worden omgezet in genade. De nakomelingen van Kanaän kregen te horen dat zij tussen de andere volken een erg bescheiden rol zouden spelen.

Waren de afstammelingen van Kanaän zwart? Niets wijst daarop. Wat in Genesis 10 over het nageslacht van de drie zonen van Noach staat, laat zich niet terugvinden in de huidige antropologische indeling van diverse rassen. In Genesis 10 worden de volken ten zuiden van de Sahara – donker tot zwart – niet genoemd.

### Superioriteit?

Intussen woekert racisme voort. De diepste oorzaak daarvan ligt in de zondige aard van de mens. Zelfzucht werkt verwoestend in op relaties. Steeds opnieuw blijkt het verleidelijk 'de ander' tot zondebok van allerlei tegenslagen te maken en uit te buiten als het om een zwakkere partij gaat. Koloniale regimes deden dat laatste op grote schaal. Zij constateerden dat de bevolking van hun wingewesten technologisch ver achterliep. Misschien hoorde zwarte onderworpenheid daarom wel tot de scheppingsorde.

Is racisme een ver-van-ons-bed show? Wij wonen niet in de Verenigde Staten, waar de gewelddadige dood van de Afro-Amerikaan George Floyd in 2020 symbolisch is voor witte superioriteitsgevoelens. Maar die gevoelens van eigen voortreffelijkheid zijn er ook elders. Op de vraag wie je per se niet als buurman wilt hebben, werd door zo'n 40 procent van de bevolking in Voor-Indië geantwoord: mensen van een ander ras. Op het Arabisch schiereiland was dat percentage 30, onder de Fransen 20 en bij ons, Nederlanders, 12.

Ook in Nederland dus. Zo wordt er veel geklaagd over raciale discriminatie bij het zoeken naar werk en woongelegenheden. In stadions krijgen tegenvallende voetballers met zwarte huidskleur oerwoudgeluiden te horen. En wijzelf? Zijn wij – geweten of ongeweten – vrij van raciale vooroordelen? Donkere medeburgers die hier al jaren wonen, krijgen te horen dat ze 'al best goed Nederlands spreken'. En om te bewijzen dat wij wars zijn van racisme, merken we op dat 'we ook zwarte vrienden hebben'.

### Tegencultuur

In 1991 toog ik voor het eerst naar Tim Keller in de Redeemer Presbyterian Church in New York. Ik zag er honderden vooral jonge mensen de grote aula binnenstromen. Er waren Aziaten, Latino's, Afro-Amerikanen en witte bezoekers als ikzelf. Die raciale variatie vormde – 'gij geheel anders' – een tegencultuur ten opzichte van wat in de wereld gebruikelijk is.

In de eerste eeuwen na Christus beschouwden Joden de Grieken als onrein en inferieur. Op hun beurt voelden de Grieken zich verheven boven andere volken. Binnen de christelijke kerk echter mocht geen apartheid bestaan. Als gelijkwaardige leden van een nieuwe geestelijke familie baden zij samen tot

God, deelden ze het brood en dienden elkaar. In Christus is er geen Jood of Griek, zegt Paulus. Of ook: het kruis poetst geen verschillen weg, maar overbrugt ze.

Mahatma Gandhi wilde aan het begin van de vorige eeuw in Zuid-Afrika eens een christelijke kerk binnengaan. Om zijn donkere huidskleur werd hij er geweigerd. Tijdens bezoeken in de jaren tachtig aan dat land trof juist die scheidslijn op basis van kleur mij het pijnlijkst. 'Nie-blankes' – alleen de term al – dienden ook apart van hun witte geloofsgenoten op te trekken. Het gevolg was dat christenen vaak een betere band met hun ongelovige witte buurman hadden dan met hun gelovige Xhosa-tuinjongen.

Verschillen tussen mensen hoeven niet te worden uitgewist. Ze kunnen een verrijking betekenen. Altijd echter horen ze in het perspectief te staan van te zijn geschapen uit één mensenpaar. Lees Handelingen (17:26) over die fundamentele eenheid er maar op na. Kleine kinderen lijken die eenheid het best te begrijpen. Onbekommerd spelen ze met leeftijdgenootjes of die nu wit, zwart of pimpelpaars zijn.

Wij horen met al onze onderlinge verschillen bij elkaar, in het bijzonder waar het volgen van de Here Jezus betreft. Die eenheid werd met Pinksteren onderstreept en gevierd. Dat laatste zal op de nieuwe aarde nog uitbundiger gebeuren. Alle rassen, volken en culturen zullen dan op hun eigen manier God eren (Op. 21:24-26). Alle racisme zal door Christus' overwinning zijn verzwolgen. ■



## PLATFORM ROME-REFORMATIE



**Dat lijkt wel een beetje op die oude catechisatieboekjes waarin de kerkgeschiedenis werd voorgesteld als een dikke streep van Pinksteren tot Vrijmaking**

Enkele jaren terug is het beroemde schilderij 'De aanbidding van het Lam Gods', geschilderd door Hubert en Jan van Eyck, gerestaureerd. De voorstelling die langzaam zichtbaar werd was heel anders dan wat er in de loop van de jaren van gemaakt was. Door alle vernis en overschilderingen waren we het originele schilderij kwijtgeraakt. Overigens, één van de panelen is nog steeds vermist.<sup>1</sup>

Soms moet je een schilderij schoonmaken om de heldere kleuren weer te kunnen zien. Soms moet je grondig restaureren om weer bij het originele schilderij te komen.

Daar moest ik aan denken toen ik de verklaring van het Platform Rome-Reformatie las. Daarin staat: 'God is een weg gegaan door de Rooms-Katholieke kerk, de kerk die teruggaat tot de tijd van de apostelen'.<sup>2</sup> Dat vind ik een wonderlijke uitspraak. Immers, daar lijkt toch het idee achter te zitten dat de Roomse kerk de *echte* kerk is. Die stamt – volgens het platform – namelijk rechtstreeks af van de apostolische kerk. De protestantse kerken zijn slechts latere afsplitsingen. Net zoals in Nederland ook wel vaak wordt gezegd dat de Hervormde kerk de *echte* kerk van de Reformatie in de Nederlanden was. Alles wat uit de Afscheiding en Doleantie komt is maar afsplitsing.

Dat lijkt wel een beetje op die oude catechisatieboekjes waarin de kerkgeschiedenis werd voorgesteld als een dikke streep van Pinksteren tot Vrijmaking. De Vrijgemaakte kerk was de apostolische kerk! Alle andere kerken waren maar dunne lijntjes die afbogen van de waarheid. Dat hadden we natuurlijk mis. Sterker nog, het is andersom: de dikke streep blijkt toch al die tijd

de Roomse kerk te zijn geweest! Andere kerken wijken af van Pinksteren.

Die manier van redeneren zegt eigenlijk: ja, die versie van het 'Lam Gods' met al die vernislagen en overschilderingen en missende panelen, gaat toch wel terug op de versie van Van Eyck. Dat is óók mooi en dat is dus ook de *echte* versie. De gerestaureerde versie, dat is eigenlijk maar een afsplitsing.

Iedereen voelt wel aan: dat is gekkigheid. Zo is het ook gekkigheid om te zeggen dat de Roomse kerk de *echte* kerk is. In de Reformatie zijn de kerken weer in de apostolische kerkbanken gaan zitten. In de Afscheiding en de Doleantie en de Vrijmaking hebben de kerken de belijdenis van de Gereformeerde kerken opnieuw onderschreven. Ze hebben de kerk gerestaureerd. Onvolledig, dat vast en zeker. Maar: vernislagen en overschilderingen gingen eraf, missende panelen werden weer opgezocht.

Niet alles daarin was goed. Die breuk op breuk is een verschrikking – want wat blijken daarin de zonde en de duivel nog sterk! Maar daar dwars doorheen is ook zegen: we konden onder Gods genade de prachtige schildering van het evangelie blijven bewonderen.

Laten we maar niet weer gaan vernissen en overschilderen. Het *echte* Lam Gods is zo mooi. ■

1 Bruin, Enny de, 'Wat doen we met aangekoekte tradities?' in: *RD*, 7-2-2020; 'Altaarstuk "Lam Gods" geeft nieuw geheim prijs' in: *RD*, 14-10-2021.

2 'Gescheidenheid Rome en Reformatie strijdt met belijden kerk' in: *RD*, 24-1-2024.





# BEZINNING ROND HET LEVENSEINDE



Wat te denken van euthanasie? Is stoppen met eten en drinken een optie? Hoe moet je denken over de discussie rondom voltooid leven? Zijn er handvatten voor het gesprek met de arts over het naderende levenseinde? Doe je er goed aan een wilsverklaring op te stellen? Hoe wordt in onze samenleving gesproken over ziekte en dood, en alle vragen die daarmee verbonden zijn? Wat zegt de Bijbel over deze vragen? Elisabeth P. van Dijk en Marianne Daverschot hebben een boekje geschreven om zorgvragers en -verleners te helpen in hun bezinning op dergelijke onderwerpen.

**D**e auteurs, die beiden werkzaam geweest zijn als juridisch adviseur in de gezondheidszorg, geven ruim aandacht aan wet- en regelgeving. Ook wijzen ze erop dat het belangrijk is om thuis te zijn in het Woord van God en om in geloof om te gaan met vragen rondom het levenseinde. Meditatief getinte passages onderstrepen hun persoonlijke betrokkenheid en beweging.

### Geneeskunde en zelfbeschikking

Het boekje begint met de belijdenis dat God de mens naar zijn beeld heeft geschapen. Wij zijn zijn eigendom. Daarom moeten we goed voor onszelf zorgen en ook voor onze naaste, voor ziel en lichaam. De Schrift leert dat wij dit beeld-zijn hebben verbroken, maar dat God in Christus herstel daarvan heeft gegeven voor ieder die door het geloof aan Christus is verbonden.

Vervolgens schetsen de auteurs de moderne geneeskunde. Enerzijds zet deze geneeskunde zich tot het uiterste in om mensen te genezen, hun leven in stand te houden, en ziekte en allerlei lichamelijke beperkingen tegen te gaan. De medisch-technische ontwikkelingen gaan steeds verder. Anderzijds biedt de wetgever medici meer ruimte voor beëindiging van menselijk leven dan in vroeger dagen mogelijk was.

Opvallend is dat sinds de jaren negentig van de vorige eeuw zorgverleners meer aandacht geven aan de zorgvragers en hun behoeften. Patiënten en cliënten hebben een grote inbreng in de zorgverlening en behandeling. Op zichzelf is dat een goede ontwikkeling. De zorgvrager is iemand met een

eigen stem. Wel moeten we ons bewust zijn van de tijdgeest die deze ontwikkeling een enorme boost heeft gegeven. Mensen hebben hun Schepper als gever van het leven uit het oog verloren of zelfs verbannen uit hun leven. Daardoor wordt zijn eer geschonden en wordt aan mens en samenleving ernstige schade toegebracht.

In de huidige zorgverlening krijgt het *autonome* ik een grote stem. Heel hoofdstuk 3 is gewijd aan de invloed van het zelfbeschikkingsrecht. Dit recht van autonomie houdt in dat de mens zelf zijn eigen wet is.

### Wijsheid en wetgeving

In verband met de bezinning op het levenseinde stellen de auteurs in hoofdstuk 4 goddelijke wijsheid tegenover menselijke wijsheid, die helaas de hedendaagse visie op mens-zijn overheerst. Hoewel vanuit deze visie ook veelal goede zorg wordt geleverd, is de grondtoon daarvan anders dan van zorg in christelijk perspectief. Dat blijkt bijvoorbeeld als lijden toeneemt en de kwaliteit van leven afneemt. Christelijke zorg onderstreept dat de mens beeld van God is, dat nederigheid ten opzichte van God een lofwaardige deugd is, dat mensen verbonden zijn met hun naaste en dat God liefde, toewijding en barmhartigheid vraagt.

Hoofdstuk 5, 6 en 7 geven aan dat de rechtspositie van patiënten in de loop van de jaren is versterkt. Patiënten moeten toestemming geven voor een behandeling. Artsen zijn verplicht hun patiënt zo volledig mogelijk te informeren. Maar het maken van een behandelkeuze op basis van deze informatie is niet altijd gemakkelijk. De auteurs noemen enkele aandachtspunten die in de overwegingen meegenomen kunnen worden en geven tips, zoals: neem tijd voor het maken van een keuze, zorg voor voldoende informatie, neem iemand mee naar het gesprek met de arts en bespreek de uitkomsten daarvan met nabije naasten.

Als er een situatie van wilsonbekwaamheid dreigt te ontstaan, moet tijdig worden nagedacht over de vraag wie de betrokkene moet vertegenwoordigen. Regelmatig gebeurt het dat iemand die zich tegen opname in een verzorgings- tehuis of een bepaalde behandeling verzet, wilsonbekwaam wordt verklaard. Pas als de rechter toestemming geeft, kan de desbetreffende patiënt of cliënt tegen zijn wil worden opgenomen in een zorginstelling.

De auteurs bespreken enkele (grond)wettelijke bepalingen. Belangrijk is de Wet geneeskundige behandelingsovereen-

komst (WGBO). Deze bepaalt dat artsen informatieplicht hebben en dat de patiënt altijd toestemming moet geven voor een behandeling. Ook regelt deze wet de toestemming voor een behandeling van minderjarigen en wilsonbekwamen. De Wet zorg en dwang (Wzd) die in 2020 van kracht is geworden, regelt de zorgverlening aan personen met dementie, met een verstandelijke handicap, met het syndroom van Korsakov, met het syndroom van Huntington of met een niet-aangeboren hersenletsel. Deze wet beschrijft talrijke situaties waarvoor specifieke regels gelden. Uitgangspunt is dat zoveel mogelijk de zelfstandigheid van de patiënt wordt bewaard. Onvrijwillige zorg wordt verleend als er kans is op ernstig nadeel zonder die zorg.

### **Palliatieve zorg**

Hoofdstuk 8 onderstreept het belang van een tijdig gesprek tussen arts en patiënt als het levenseinde nadert, en geeft informatie over palliatieve zorg. Morfine werkt pijnstillend, kan benauwdheid verzachten en allerlei vormen van ongemak wegnemen. Morfine verkort het leven niet, ook niet in hoge dosering. Continue palliatieve sedatie, die geen euthanasie is, wordt toegepast in de laatste levensfase als symptomen van de ziekte niet meer op een andere manier kunnen worden bestreden. Momenteel gebeurt dit in ongeveer een kwart van de sterfgevallen. Ook tijdelijke sedatie is mogelijk, of een acute sedatie bij bijvoorbeeld een dreigende verstikking. De auteurs noemen aandachtspunten voor het gesprek hierover met artsen en andere zorgverleners.

### **Wilsverklaringen**

Hoofdstuk 9 bespreekt wilsverklaringen. Zo'n verklaring is van belang in een situatie waarin de patiënt of cliënt zelf geen beslissing meer kan nemen. Als iemand niet behandeld wil worden bij uitzichtloos lijden, bij verdergaande ontluistering en blijvend verlies van een waardige levensstaat kan een verklaring over het verbieden van medische handelingen worden opgesteld. Een dergelijk verbod op medisch handelen kan ook betrekking hebben op reanimeren of kunstmatig toedienen van vocht en voeding. Door gaans geeft zo'n verklaring veel handelingsvrijheid aan de betreffende arts. Daarnaast is een verklaring mogelijk over de inzet van

medisch handelen, ook wel levenswensverklaring genoemd. Deze gaat uit van de verantwoordelijkheid van artsen om hulp te verlenen, rekening houdend met de medische omstandigheden. Er kan bijvoorbeeld in worden aangegeven wie de vertegenwoordiger is bij wilsonbekwaamheid; dat geen euthanasie mag worden toegepast; dat de medische behandeling in verhouding moet staan tot het beoogde doel, of dat alleen de minst ingrijpende behandeling mag worden toegepast en dat deze doeltreffend moet zijn. Ook kan worden aangegeven dat er wordt afgezien van reanimatie.

Hoofdstuk 10 bespreekt ernstig ziek-zijn in bijbels licht. Een van de ernstige ziekten is dementie, ook wel volksziekte nummer één genoemd. Dementie heeft niet alleen veel impact voor de patiënt zelf, maar ook voor de familieleden en andere betrokkenen. Als verschijnselen van dementie worden opgemerkt, is het belangrijk dat een casemanager wordt ingeschakeld, die informeert, adviseert en helpt het nodige te organiseren. Een andere ernstige ziekte die wordt genoemd, is kanker.

De auteurs pleiten ervoor om in geloof om te gaan met ziekte. Evenals gezondheid komt ziekte ons toe uit de hand van onze hemelse Vader. Mooi is dat ernstig zieken de laatste dagen van hun aardse leven in een hospice kunnen doorbrengen als thuis niet voldoende zorg kan worden verleend.

### **Euthanasie en zelfdoding**

Hoofdstuk 11 behandelt euthanasie: een levensbeëindigend handelen door een ander dan de betrokkene op diens verzoek. De auteurs wijzen



op het zesde gebod in de decaloog: gij zult niet doden. Maar is daarmee de afwijzing van euthanasie voldoende onderbouwd? Een voorstander van euthanasie zou kunnen zeggen dat levensbeëindigend handelen in bepaalde situaties niet tegen het gebod ingaat. Het verbiedt namelijk wederrechtelijk doden. Is het geen verbod op willekeurig doden waarbij het recht in eigen hand wordt genomen? Staat het recht niet toe mensen te verlossen uit uitzichtloos en ondraaglijk lijden als zij daar uitdrukkelijk en aanhoudend om vragen? Hier moet ook de notie van de gave van het leven in rekening worden gebracht, waar de auteurs in het begin van hun boekje op wijzen. Daar hadden ze wel iets meer over mogen zeggen ter verdediging van hun – overigens terechte – mening dat euthanasie niet past bij leven en sterven voor het aangezicht van God. Sommigen zeggen namelijk: Is het leven nog wel een gave als het niet zo wordt ervaren? Komt er ook niet een tijd dat de gave mag worden teruggegeven aan de Gever? Ook dan luidt het antwoord: nee.

Een van de zorgvuldigheidseisen die de wetgever heeft gesteld voor euthanasie is dat de patiënt zelf een verzoek daartoe moet doen. De arts moet de overtuiging hebben dat het verzoek vrijwillig en weloverwogen is gedaan. Het kan door de patiënt op schrift zijn gesteld met het oog op bijvoorbeeld een stadium van dementie waarin hij of zij zelf geen weloverwogen verzoek meer kan doen. Zo'n document is rechtsgeldig. Een arts is echter niet verplicht om dan ook een levensbeëindigende handeling te verrichten. Wat de betrokkene in zijn verzoek heeft omschreven als uitzichtloos en ondraaglijk lijden, moet overeenstemmen met de actuele situatie.

Óf er inderdaad sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden wordt aan de arts overgelaten. Hoe de patiënt op dat moment zijn situatie ervaart, doet er dan nauwelijks nog toe. Ook sommige voorstanders van euthanasie vinden deze vorm van levensbeëindiging te ver gaan. Aan het einde van het boekje is een casus over euthanasie opgenomen, die vooral vanuit het perspectief van een christen-zorgverlener wordt besproken.

Naast euthanasie, waarbij de arts het levensbeëindigend handelen verricht, kunnen mensen zich onthouden van eten en drinken om hun levenseinde te bespoedigen. De auteurs noemen dit een vorm van zelfdoding. Ze zien – terecht – geen rechtvaardigingsgrond als de patiënt zich niet in een stervensfase bevindt. Als de betrokkene zich wel in een stervensfase bevindt, ligt volgens mij de situatie iets anders. Het boekje maakt geen duidelijk onderscheid tussen beide situaties.

### Voltooid leven

De laatste twee hoofdstukken gaan in op de hedendaagse discussie over voltooid leven. Er wordt een overzicht gegeven van de discussie vanaf het jaar 1991 toen Huib Drion de idee lanceerde dat mensen vanaf 75 jaar die 'klaar zijn met leven' de beschikking zouden moeten krijgen over een pil die hun leven beëindigt. De strijd voor zelfbeschikking in levensbeëindiging bij voltooid leven is een duidelijk teken van het individualisme waarmee onze samenleving is doordrenkt. Mensen willen onafhankelijk zijn, zelfstandig en de regie over hun eigen leven tot het einde toe bewaren. Opname in een verpleeghuis wordt als een rode lijn gezien. De auteurs pleiten voor het aanvaarden van eigen kwetsbaarheid bij het ouder worden en voor het omzien naar elkaar. Daarin kan ook de kerk van grote betekenis zijn.

Dit boekje is waard om besproken te worden in gespreks-groepen en is zeker een hulp voor diegenen die zorg nodig hebben of zorg verlenen. Het is uitgegeven door de Stichting Gereformeerd Maandblad. Deze stichting wil voorlichting geven in overeenstemming met de gereformeerde belijdenis, informatie verstrekken, ontwikkelingen beoordelen, en toerusten 'vanuit het onfeilbare Woord van God' en het gereformeerd samenleven bevorderen. ■



N.a.v.:  
Elisabeth P. van Dijk en Marianne Daverschot, *Als het levenseinde in zicht is. Leven in perspectief*. Weerklank fonds Neem & lees, Stichting Gereformeerd Maandblad, Ermelo, 2023, ISBN 9789083224756, 185 pag., prijs € 15,00



# CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE MISSIOLOGIE



Let's  
Preach  
the  
Gospel

Het blijft een merkwaardig feit dat gereformeerde kerken die Gods Woord hoog willen houden zo weinig missionair zijn. Dat geldt ook voor de Christelijke Gereformeerde Kerken, verzucht dr. J. van 't Spijker. Hij klaagt dat de boodschap van de Bijbel die ons laat zien hoe God met het evangelie de wereld zoekt, in de kerken niet is 'verinnerlijkt'<sup>1</sup>: er heeft geen echte internalisering plaats gevonden. Het is niet in de harten geland en heeft dus geen plek in het kerkelijk leven gekregen.

<sup>1</sup> J. van 't Spijker (red.), *Gods missie - onze agenda?*, Apeldoornse Studies no. 80, p. 67, 77, 78.

**D**at vind ik een goede analyse van wat er in gereformeerde kerken gebeurt met Gods missie voor de wereld. De bijbelse boodschap landt te weinig.

### Gods agenda

Die boodschap is dat zending en evangelisatie hoog genoteerd staan op Gods agenda. In zijn dissertatie over zending<sup>2</sup> stelt dr. Van 't Spijker dat wat hoog op Gods agenda staat ook hoog op de agenda van de kerk zou moeten staan. Het is de rode draad door de Bijbel. Die missionaire lijn geeft je ook inzicht in de opbouw van de Bijbel. Van 't Spijker beschrijft dat zo:

*'God is uit op redding van heel de wereld. In dat verband moeten we ook het ontstaan van het volk van God zien. God kiest Abraham en – in de lijn van Abraham – Israël uit als zijn bijzondere volk (Exodus 19:5), omdat Hij dit volk wil inschakelen in de uitwerking van zijn heilsplan met heel de wereld. Daarom bevrijdt Hij Zijn volk uit Egypte, sluit Hij Zijn verbond met dat volk en geeft Hij het die bijzondere rol in de ontwikkeling van de heilsgeschiedenis. Hij geeft het Zijn wet om het te leren hoe het leven dat Hij beoogt, eruitziet. Hij doet dat, omdat Hij wil dat dit volk zal leven, niet alleen maar met en voor zichzelf, maar als een licht te midden van andere volken (Jesaja 42:6) om zijn heil te laten reiken tot het einde van de aarde (Jesaja 9:6).'<sup>3</sup>*

En als Gods volk faalt Gods licht te zijn, zendt God zijn Zoon om uit te voeren wat in Gods agenda staat. Hij sterft om de wereld met God te verzoenen. Na zijn hemelvaart geeft Hij de Geest die de beweging van de kerk naar de einden van de aarde op gang

brengt.<sup>4</sup> Het is een geweldige onderneming als je de kerk op mars ziet in de geschiedenis van deze wereld. De Bijbel is er vol van.

En toch zijn er dan kerken die totaal niet op mars zijn. Daar kun je heel lelijk over doen, maar het is beter je te richten op datgene waar de Christelijke Gereformeerde Kerken altijd op hamerden: de toe-eigening van dat heil dat voor heel de wereld is. Het is beter om via de Bijbel, de prediking en het onderwijs die bijbelse klanken te laten horen, met het gebed dat de Geest de boodschap van de Bijbel 'verinnerlijkt', dan zuur en kritisch te doen over gebrek aan missionair élan.

Geve God dat de ogen ervoor opengaan hoe hoog het missionaire op Gods agenda staat. Dan zouden zending en evangelisatie misschien eens wat meer en wat hoger op de kerkelijke agenda komen.

### Gods kerk

De theologie moet de kerk bij de les houden. Het is daarom mooi dat vanuit (Christelijke) Gereformeerde hoek een dissertatie verscheen van dr. J. van 't Spijker, met een studie naar het missionaire wezen van de kerk<sup>5</sup>, en vervolgens, onder zijn redactie, het boek *Gods missie – onze agenda?* Dat kunnen we als gereformeerden wel gebruiken.

Tot mijn verbazing gaat het in dit laatste boek alleen over de situatie in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Waarom is dat? Waarom blijven andere ontwikkelingen in de gereformeerde wereld buiten beeld? Is de situatie in de Christelijke Gereformeerde kerken zo bijzonder dat je er apart en exclusief aandacht aan moet geven?

Dat denk ik niet. Wel kun je zeggen dat er een ontwikkeling was die de Christelijke Gereformeerde Kerken een eigen positie – volgens sommigen een pionierssituatie – gaf. Toen Van 't Spijker begon met zijn onderzoek was de opkomst van de nieuwe 'zendingsgemeenten' in het kerkverband actueel. De verhouding tussen de jongere, uit missionair werk ontstane gemeenten en de al langer bestaande, meer traditionele gemeenten was af en toe wat problematisch.

Hoe moest dat worden opgelost?

Het wordt niet zo onverbloemd gezegd, maar de visie daarop is wel duidelijk: de meer traditionele gemeenten moeten worden als de zendingsgemeenten. Want dan pas

2 J. Van 't Spijker, *To participate in God's Mission: looking for an ecclesial structure to be a witnessing church today*, Eburon Academic, Utrecht, 2021.

3 Dit citaat is te vinden in: Jan van 't Spijker e.a., *Betrokken in Gods missie. Basisboek Missiologie*, Kok-Boekencentrum, Utrecht, 2023, p. 24-25.

4 Zie o.a. Handelingen 1:8.

5 Zie noot 2.



ben je echt kerk. Is er geen missie, dan is er ook geen kerk. Ik citeer: 'De gemeente is uitgekozen en geroepen om in de wereld instrument in Gods hand te zijn, waardoor Hij naar de wereld uitreikt. Dit alles bepaalt de identiteit van de gemeente als voluit missionair. Zending maakt deel uit van het wezen van de kerk; waar geen zending is, daar is geen kerk'.<sup>6</sup>

Maar dat kun je niet zeggen. Dat is uit de bocht vliegen bij al het enthousiasme over het missionaire. Het enige wat je kunt zeggen is: waar het Woord niet is, daar is de kerk niet.<sup>7</sup> Maar juist dat Woord laat zien dat de kerk meer moet zijn dan alleen missionair. Waar de identiteit niet missionair is, kan zeker wel een kerk zijn, maar dat is een kerk die onvolmaakt is. Noem het voor mijn part een 'demissionaire' kerk, maar dat betekent niet dat ze geen kerk meer is.

In het boek wordt ook geponeerd dat er alleen maar missionaire christenen zijn. Of dat je geen deelname aan Christus hebt als je niet deelneemt aan zijn zending.<sup>8</sup>

Dat zijn harde woorden. Er zijn niet alleen maar missionaire christenen; er zijn ook zwakke en vermoeide christenen. Ik bedoel op geen enkele manier lauwheid in de kerk of lamlendigheid in evangelisatie goed te praten, maar het gaat me erom dat we ruimte houden voor de bredere visie op de kerk in Gods Woord. Daarin is ook – om maar iets te noemen – ruimte voor zorg en barmhartigheid. De kerk moet niet een hijgerige missionaire actiegroep zijn waarbij trage christenen uitvallen, maar een moeder die zorgt en opvoedt, zodat christenen ook kunnen doen wat ze mogen doen: missionair zijn.

## Zendingsgemeenten

Dat punt van die zendingsgemeenten wordt mijns inziens wat te veel bejubeld en te weinig kritisch bekeken. Het is natuurlijk geweldig als er gemeenten uit zendingswerk ontstaan. Het is een gave van God aan het kerkverband. Die jonge kerken kunnen mooi vertellen over hoe je missionaire gemeente bent. Maar het is minder gelukkig als ze een aparte plaats binnen het kerkverband krijgen. Misschien is dat wel even nodig, maar dan alleen als een soort noodverband dat af kan zodra ze gewoon en volwaardig als gemeente mee kunnen functioneren in het kerkverband. Het is niet zo gezond als er twee soorten gemeenten zijn, waarbij het experimenteren in de zendingsgemeenten een soort model wordt voor alle kerken.<sup>9</sup> Tegelijk heeft natuur-

lijk ook diegene groot gelijk die zegt dat de traditionele kerken missionair moeten bijkleuren.

## Gods Geest

De manier waarop in *Gods missie* geschreven wordt over het werk van de Heilige Geest laat een bijzondere en wat mij betreft merkwaardige ontwikkeling zien. Van 't Spijker schrijft: 'De kerk moet haar oren en ogen openhouden "voor nieuwe situaties, waarin het werk van de Geest zomaar aan het licht kan komen, waar de kerk kansen krijgt om van te leren, zich bij aan te sluiten of zelfs aan mee te doen"'.<sup>10</sup> Dat klinkt wat vaag. Wat moet ik me hierbij voorstellen?

Natuurlijk werkt de Geest ook buiten de kerk. Hij is de Geest van de schepping. Het is ook waar dat je in confrontatie met deze wereld nieuwe inzichten kunt opdoen. Dat kan in antithetische zin: je leert waarom de Bijbel iets fel kan veroordelen.<sup>11</sup> Maar hoe kun je van de wereld leren in positieve zin? Na wat zoeken vond ik in het *Basisboek missiologie. Betrokken in Gods missie* een concreet voorbeeld. Er wordt op gewezen dat de wereld vooropging in zorg voor het milieu, de aandacht voor duurzaam leven, en dat dat nu langzamerhand pas de kerken binnen sijpelt.<sup>12</sup> Daar kan ik me iets bij voorstellen.

Maar in *Gods missie* komt de visie op het werk van God buiten de kerk steeds nadrukkelijker terug. De theologie moet anders, die moet in meer openheid gaan reflecteren op wat de Geest in de wereld doet. Dat ontspoot naar mijn idee als Van 't Spijker stelt dat de Geest van God 'niet alleen

6 *Gods missie*, p. 23. Op p. 64 lezen we: 'waar de identiteit niet missionair is, is geen kerk'.

7 Vergelijk wat de Nederlandse Geloofsbelijdenis zegt over de kenmerken van een kerk die echt is: die hebben met het Woord te maken.

8 *Gods missie*, p. 22, 31: 'Er is geen deelname aan Christus zonder deelname aan Zijn zending'.

9 *Gods missie*, p. 83: De zendingsgemeenten zijn 'te karakteriseren als voorlopers, broedplaatsen en laboratoria', kortom als voorbeeld en model.

10 *Gods missie*, p. 36-37, met aansluiting bij de Christelijke Dogmatiek van Van den Brink en Van der Kooi.

11 Maar de antithese lijkt hier uit beeld te zijn.

12 *Betrokken in Gods missie*, p. 165.

binnen de kerk, maar *vooral ook daarbuiten voor de kerk uitgaat* (cursivering HD) in de uitvoering van Zijn werk, dat gericht is op de voltooiing van het heilsplan van God, dat de gehele wereld en de gehele schepping op het oog heeft'.<sup>13</sup>

Dit maakt me tamelijk wantrouwig, moet ik zeggen. Het accent ligt niet op wat de Geest door het Woord en in de kerk doet, maar komt te liggen op wat Hij in de wereld doet. Op den duur gaat het dan in evangelisatie niet om de boodschap van het evangelie, maar om de aanwezigheid van de kerk, daar – zeggen mensen die in het missionaire werk bezig zijn en geïnterviewd werden – waar 'de echte vragen waar de mensen mee zitten' aan de orde komen. Met andere woorden: niet de agenda van Gods Woord maar de agenda van de wereld gaat het missionaire denken en werken bepalen.

Hoe voorkom je dat het kruis dan buiten beeld raakt? Hoe geef je woorden aan het feit dat de Geest niet alleen van de Vader, maar ook van de Zoon uitgaat?<sup>14</sup> Hoe blijft evangelisatie de goede boodschap van genade??

### Genade Gods, zo rijk en vrij

Bij dr. Van 't Spijker merk ik een vreugde over Gods genadig spreken tot deze wereld. Dat is enthousiasmerend. God gaat zijn wereld redden. Zijn plan

<sup>13</sup> *Gods missie*, p. 80, 97.

<sup>14</sup> En wij geloven in de Heilige Geest die van de Vader en de zoon uitgaat. Dat is het 'filioque'. De Geest werkt uit en naar Christus.

<sup>15</sup> Zie 1 Kor. 2:9.

<sup>16</sup> Dr. C. Trimp, *De dienst van de mondige kerk: Een confrontatie met het appel van de mondige wereld*, Goes 1971, p. 110-111.

is geweldig. Zijn plan is zo mooi, dat niemand er ooit op gekomen zou zijn dat het via dat kruis gaat.<sup>15</sup> Zijn Geest neemt uit alles wat Christus deed en deelt het rijk uit. Daar gaat het om in missionair werk.

Hoe kun je dan aandacht geven aan Gods bewegingen in de wereld zonder het accent te verleggen van het Woord naar de wereld, van het kruis naar de wereld? Dat is een punt van gesprek dat dit boek aansnijdt. ■

### Pas op, broeder!

Met veel waardering voor de missionaire oproep van dr. J. van 't Spijker heb ik zorg over de visie dat de Geest ons in de wereld, dus vooral buiten de kerk voorgaat. Is dat niet een oppoetsen van de oude apostolaatstheologie waar vanuit gereformeerde kring bijbelse bezwaren tegen zijn ingebracht? Ik geef ter overweging wat prof. dr. C. Trimp opmerkte in zijn boek *De dienst van de mondige kerk*, waarin hij de ideeën van onder andere J.C. Hoekendijk beschrijft.

Trimp wijst op de visie van Van Ruler, waarbij ik zinnen lees die ook in het boek van Van 't Spijker voorkomen: 'Het gaat God niet om de gemeente van Christus, maar om de aarde, de wereld. Daarop zal Gods rijk gevestigd worden. De zending ziet niet alleen Jezus Christus en zijn gemeente, maar daarachter, daaromheen: God Zelf en Zijn wereld'.

Trimp schrijft verderop over de apostolaatstheologie: 'Zonder twijfel heeft deze apostolaatstheologie veel oog voor nood en leed dezer wereld, maar er is bitter weinig taxatie van zonde en opstand in deze wereld. Vandaar dat het zwaartepunt verschoven wordt van de bediening van de verzoening naar het sociale werk, als woordloos teken van sjaloom. Het is de tragiek van het humanistisch universalistisch denken: het komt aan de eigenlijke nood van de wereld niet toe; het strooit bloemen op de graven en ontnemt zichzelf de mogelijkheid de voortgang der ontwikkeling te typeren naar de maatstaven van zonde en gehoorzaamheid jegens God'.<sup>16</sup>



N.a.v.:  
Dr. J. van 't Spijker  
(red.), *Gods missie  
- onze agenda?*,  
Apeldoornse  
Studies no. 80,  
Apeldoorn,  
2023, ISBN  
9789075847574,  
132 pag.,  
prijs: € 12,50.



VAN DE WEBSITE

**DR. P. DE VRIES – ARTIKELEN EN OPINIE,**  
BLOG VAN 31 JANUARI 2024

Sint-Pietersbasiliek, Rome



*De breuk tussen Rome en Reformatie strijdt met het belijden van de kerk. 'Gehoorzaamheid aan de wetten van de Geest' dringt tot het zoeken van een zichtbare gestalte van de ene kerk die nu over roomse en protestantse en andere christelijke kerkgemeenschappen verdeeld is. Aldus een verklaring die 21 theologen uit diverse kerkgenootschappen afgelopen januari lanceerden. De complete tekst is te vinden in het Reformatorisch Dagblad van 24 januari 2024. De verklaring riep uiteenlopende reacties op. In deze rubriek vraag ik aandacht voor de meest uitvoerige tot nu toe – en wat mij betreft de beste. Eigenlijk komt die niet uit een blad, maar van een internetblog, van dr. Piet de Vries ([www.drpdvries.com](http://www.drpdvries.com)). Op 31 januari plaatste hij zijn artikel 'De eenheid van de kerk en de boodschap van de Reformatie'. Eerst betoogt hij dat de eenheid van de kerk allereerst een eenheid van het geloof is. Waarbij 'de rechtvaardiging door het geloof alleen' het centrale geloofsartikel is van de Reformatie. De rest van zijn artikel volgt hier integraal:*

## Samen op weg met Rome?

### Waar gaan de wegen van Rome en de Reformatie uiteen?

In de boodschap van de rechtvaardiging scheiden de wegen van Rome en de Reformatie. Voor Rome is rechtvaardiging juist vernieuwing en transformatie. Rome kent niet het onderscheid tussen rechtvaardiging en heiliging. Daarnaast bindt Rome de genade aan de sacramenten. Rechtvaardiging als vernieuwing begint met het ontvangen van de doop. Rome en de Reformatie denken dan ook anders over de sacramenten. Niet de doop maar het geloof in het Evangelie doet ons delen in de genade. De doop is een teken en zegel van dat Evangelie. De doop bewerkt niet de genade, maar is gegeven om het geloof in Gods genade in Christus te versterken. Rome stelt dat in de eucharistie de priester het offer van Christus present stelt. De Reformatie leert dat in het Heilige Avondmaal Christus tot ons komt om ons geloof in het ene offer op Golgotha gebracht te versterken. Hij is bij de bediening van het avondmaal in de Geest aanwezig en wie in



geloof deelneemt, weet zich verbonden met Christus, Die zit aan Gods rechterhand.

Rome ziet de bisschop van Rome als opvolger van Petrus en plaatsvervanger van Christus op aarde. De Reformatie stelt dat de apostelen geen opvolgers hebben. Kenmerkend voor de Kerk van Christus is dat zij vasthoudt aan de leer van de apostelen. Dan kunnen we een rode draad door de geschiedenis aanwijzen. De plaatsvervanger van Christus op aarde is niet de bisschop van Rome maar de Heilige Geest.

### Vaticanium II

Met het Tweede Vaticaans Concilie heeft Rome heel veel ballast overboord gezet. Er kwam meer openheid naar christenen buiten Rome. Minder nadruk valt op de kerkelijke hiërarchie en er kwam meer aandacht voor leken, al bleef Rome door haar structuur een machtsinstituut. Dat kan pas echt anders worden als opgegeven wordt dat de paus de plaatsvervanger van Christus op aarde is.

Bij alle veranderingen is met Vaticanum II de kloof met de Reformatie bepaald niet kleiner geworden. In bepaalde opzichten zelfs groter. Ik denk aan het eeuwigheidsbesef. De boodschap van de rechtvaardiging door het geloof is alleen te verstaan tegen de achtergrond van de toekomstige toorn. De wetenschap van de ernst van de toekomstige toorn was in de zestiende eeuw gemeenschappelijk erfgoed van Rome en de Reformatie. De wegen gingen uiteen bij het geven van een antwoord op de vraag hoe men God zonder vrees kan ontmoeten.

In de documenten van Vaticanum II speelt de notie van de toekomstige toorn geen rol. Rome hield met Vaticanum II vast aan de notie dat er buiten de kerk geen zaligheid is maar ziet nu elk mens als een potentiële christen en katholiek. Onbewust heeft heel de

mensheid een band met Christus.

Als de huidige paus zegt dat hij hoopt dat de hel leeg blijft, is dat in de lijn van de documenten van Vaticanum II. Alle nadruk valt in de documenten van Vaticanum II op het hier en het nu, op de taak van de kerk in de wereld, al voeg ik eraan toe dat de documenten dan vaak een zekere dubbelzinnigheid hebben. Dat had als reden dat een zo breed mogelijk draagvlak voor deze documenten moest worden gevonden.

Theologisch is door de aanvaarding van de onfeilbaarheid van de paus en de leerstukken van de onbevleete ontvangenis van Maria en haar hemelvaart de kloof tussen Rome en de Reformatie groter dan in de zestiende eeuw. Vooral spiritueel is, door het verdampen van het eeuwigheidsbesef in de documenten van Vaticanum II, bij alle openheid die er is gekomen, ook op dat terrein de kloof in veel gevallen alleen maar groter geworden.

### Ware christenen binnen Rome

De Reformatie zag Rome om meer dan één reden als een valse kerk. Nooit heeft men echter ontkend dat er ook binnen Rome ware christenen zijn. Ook binnen Rome zijn er christenen die Christus als Zaligmaker Die plaatsvervangend voor de zonden stierf liefhebben en het van Hem verwachten. Die zijn er dan ondanks de officiële leer van Rome. Zelf heb ik toen ik als student als pastoraal medewerker aan de Hervormde Gemeente van Wijk was verbonden vooral in het kader van bezoeken aan zieken in 's-Hertogenbosch meer dan eens oudere rooms-katholieken ontmoet die nog opgegroeid waren voor Vaticanum II. Telkens weer kwam naar voren hoezeer men ontredderd en ontzet was door alle veranderingen die zich hadden voltrokken. Men vroeg zich af of men dan altijd voor de gek gehouden was, als de kerk had geleerd dat sterven God ontmoet-

ten betekent. Voor meerderen was dit nog altijd een realiteit waaraan zij niet konden twifelen, maar bij de pastoor konden zij niet met hun vragen terecht. Ik ging dan niet in op de verschillen tussen Rome en de Reformatie op het punt van het vagevuur en dergelijke, maar wees eenvoudig op Christus Wiens bloed van alle zonden reinigt. Dan volgden op een ziekenkamer of zaal soms gesprekken waarin harten opengingen. Meer dan eens werd ik heel hartelijk bedankt voor wat ik had gedeeld. Veel minder dan vroeger zul je nu met rooms-katholieken dergelijke gesprekken hebben en dat staat niet los van de kwalijke doorwerking van Vaticanum II.

### Nog altijd scheidt de boodschap van de rechtvaardiging Rome en de Reformatie

Verschillende van de concilievaders van Vaticanum II waren diepgaand beïnvloed door de protestantse theoloog Karl Barth. Volgens Barth kunnen we over de mens alleen vanuit Christus spreken en over de schepping alleen in het licht van de verlossing. Verloren gaan is voor Barth niet meer dan een mogelijkheid aan de rand. Rechtvaardiging betekent voor Barth Gods uitspraak over ons leven waarbij wij tot een nieuw mens worden verklaard met een verleden dat nu dood en voorbij is, met een nieuwe toekomst voor ons. In principe geldt dit heel de mensheid. Een gelovige realiseert zich dat dit zo is.

We moeten deze dingen weten om te kunnen begrijpen hoe het mogelijk is dat lutheranen en rooms-katholieken in 1999 tot een gemeenschappelijke verklaring konden komen. Een verklaring die later ook door methodisten, anglicanen en presbyterianen is overgenomen, al moet daarbij wel worden aangetekend dat er binnen elk van deze gemeen-

schappen leden waren die deze verklaring niet overnamen en meer dan eens ook hele kerken die dit niet deden. Voor de lutheranen gold dit laatste bijvoorbeeld voor de Lutheran Church Missouri Synod en Wisconsin Synod en de door zending uit die kerken voortgekomen lutherse kerken elders in de wereld. In Nederland is deze verklaring tot dusver niet overgenomen door de kerken die zich uitsluitend gebonden weten aan de gereformeerde belijdenisgeschriften.

Wie de gemeenschappelijke verklaring doorneemt, bemerkt dat die als het gaat om de essentie van de boodschap van de rechtvaardiging, namelijk het onderscheid tussen vrijspraak en vernieuwing, vaag is. Daarnaast wordt gesteld dat wij deel krijgen aan de rechtvaardiging door de doop. Echter, dan neemt de doop de plaats in van het geloof.

Volstrekt onjuist is de gedachte dat de gemeenschappelijke verklaring over de rechtvaardiging laat zien dat op het punt van de rechtvaardiging de verschillen tussen Rome en de Reformatie in principe overbrugd zijn. We moeten zeggen dat een groot deel van de kerken – voortgekomen uit de Reformatie – is weggegroeid van de boodschap van de rechtvaardiging zoals we die vinden in de belijdenisgeschriften van de Reformatie, of ze nu een gereformeerd, luthers of anglicaans karakter hebben. We moeten niet uitsluitend de naam van Barth noemen, maar de theologie van Barth is mede een reden dat Rome en een groot deel van de kerken voortgekomen uit de Reformatie tot elkaar zijn genaderd onder andere op het punt van de rechtvaardiging.

### **De prediking als eerste kenmerk van de ware kerk**

Als het gaat om de rechtvaardiging, klinken er niet alleen bij Rome maar ook bij veel kerken die uit de Reformatie

zijn voortgekomen andere geluiden dan in die van de belijdenisgeschriften. Ik verwijs slechts naar antwoord 84 van de Heidelbergse Catechismus. Daar gaat het om de verkondiging van het Evangelie als sleutel van het koninkrijk der hemelen.

Er wordt daar opgemerkt dat in de prediking volgens het bevel van Christus aan de gelovigen, allen en iedereen, verkondigd en openlijk betuigd wordt, dat hun, zo dikwijls als zij de beloftes van het Evangelie met een waar geloof aannemen, waarachtig al hun zonden door God, om der verdiensten van Christus' wil, vergeven zijn; dat daarentegen aan alle ongelovigen, en die zich niet van harte bekeren, verkondigd en betuigd wordt, dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zolang als zij zich niet bekeren; naar welk getuigenis des Evangelies God zal oordelen, beide in dit en in het toekomstige leven.

Het gaat hier over het eerste kenmerk van de ware kerk. Waar de prediking niet dit karakter heeft, draagt een gemeente niet het stempel van een ware openbaring van de kerk des Heeren. In het licht van het genoemde antwoord uit de Heidelbergse Catechismus heeft Rome nog altijd Reformatie nodig, maar inmiddels tal van kerken van de Reformatie niet minder.

### **Het huwelijk en andere samenlevingsvormen**

In onderscheid met Rome zien de kerken van de Reformatie het huwelijk niet als sacrament. De Reformatie wijst ook nadrukkelijk af dat van ambtsdragers kan worden gevraagd dat zij ongehuwd blijven. Als we deze dingen hebben geconstateerd moeten we wel zeggen dat Rome op het gebied van huwelijk en seksualiteit een duidelijker geluid heeft laten klinken dan door het opkomend liberalisme in menig protestantse kerk

gebeurde, al moeten we wel zeggen dat er bij Rome een behoorlijke kloof kon zijn tussen de officiële kerkleer en de pastorale en kerkelijke praktijk. Echter, inmiddels zien we ook hier bij Rome zaken veranderen. De officiële leer kan bij Rome nooit worden veranderd, maar onder de huidige paus zien we dat onder die paraplu vergaande aanpassingen plaatsvinden en dat onder goedkeuring en aanmoediging van de paus. Ik denk concreet aan het feit dat er nu ruimte is om homoseksuele stellen te zegenen.

Binnen Rome zelf heeft dit pauselijke besluit kritiek en tegenspraak opgeroepen. In antwoord erop is gesteld dat er geen officieel ritueel is en dat zegenen niet betekent dat het seksuele gedrag binnen die relatie wordt goedgekeurd. Als ik deze redenering lees, moet ik denken aan de kritiek van Pascal in zijn *Lettres Provinciales* op de casuïstiek van de jezuïeten.

We moeten zeggen dat de lijn die de huidige paus voorstaat op het terrein van homoseksuele relaties alleen al de zienswijze van de Reformatie dat Rome een valse kerk (niet-ware kerk) is nog nadrukkelijker onderstreept en nu niet op het terrein van de leer maar van de ethiek. Het geeft protestanten een extra reden protestant te blijven. Als ooit de blijvende relevantie van de Reformatie duidelijk werd en dat de Reformatie niet achterhaald is, is het nu.

Ik wijs in dit verband nog op de uitleg van het gebod 'Gij zult niet echtbreken' (voor gereformeerden het zevende gebod, voor rooms-katholieken en lutheranen het zesde gebod) in de *Heidelbergse Catechismus*. In antwoord 108 lezen we dan dat dit betekent 'dat alle onkuisheid door God vervloekt is, en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuis en ingetogen leven moeten, hetzij in den heiligen huwelijken staat of daarbuiten.'

Heel ernstig is dat men gaat zegenen wat God vervloekt. Een ambtsdrager die daarvoor ruimte ziet – of hij nu protestants is of rooms-katholiek, maakt naar buiten toe duidelijk dat hij een blinde is die blinden moet leiden. Beweert men dan ook nog eens de plaatsvervanger van Christus op aarde te zijn, dan maakt dat de zaak alleen maar des te ernstiger.

### Christus Zelf houdt Zijn kerk in stand

Laten kerken van de Reformatie in leer en leven trouw blijven aan hun oorsprong – en dat is bovenal de Schrift zelf. Naar rooms-katholieken die in verwarring zijn over wat er nu allemaal gebeurt, kunnen zij juist nu des te nadrukkelijker het alternatief van de Reformatie presenteren. Wie al deze dingen zo overziet, moet des te meer verdrietig zijn over het manifest ‘Rome-Reformatie nú’ dat woensdag 24 januari dit jaar uitkwam en waaraan een aantal rooms-katholieke en protestantse theologen hun naam verbonden. Men pleit voor een verenigde kerk. Wie de namen van de protestantse theologen die hun naam aan dit manifest gaven leest, moet uit hun geschriften concluderen dat geen van hen in de prediking de sleutel van het koninkrijk der hemelen hanteert zoals dat geformuleerd wordt in de Heidelbergse Catechismus en ik denk ook dat allen ruimte zien voor homoseksuele relaties. Dat betekent dat deze protestantse theologen in leer en leven fundamenteel afwijken van de eenheid van het geloof zoals de belijdenisgeschriften van de Reformatie die verwoorden. En al doet de roep om meer eenheid met Rome menigeen verdriet, verbazen behoeft ons dat ook weer niet. De eenheid van de kerk die de genoemde theologen voorstaan, is een andere eenheid dan de eenheid die Christus bedoelde toen hij

bad of al de Zijnen één mochten zijn. Laat het voor hun geloof ook nu nog altijd verwoord weten in de belijdenisgeschriften van de Reformatie en aansporen het goede voor elkaar te zoeken, de onderlinge verbondenheid te onderstrepen en waar mogelijk samen op te trekken. De uiterlijke verdeeldheid van de Reformatie is geen zaak om trots op te zijn. Dat neemt niet weg dat er bij uiterlijke verdeeldheid ook nu nog wereldwijd van innerlijke eenheid kan worden gesproken.

Ik wijs in dit verband ook op Groen van Prinsterer. Hij brengt in zijn geschrift *Proeve over de middelen waardoor de waarheid wordt gekend en gestaafd* het volgende naar voren: ‘Wicleff, Huss, Luther, Zwinglius, Calvijn, Spener, Whitefield en Wesley predikten dezelfde leer. Volslagen bederf, verzoening in het bloed van Christus, noodzakelijkheid van bekeering en heiligmaking, het nietsbetekenende van eigen gerechtigheid; dezelfde leer in al wat zaligheid raakt. Onderling, en met de gelovigen van alle tijden en kerkgenootschappen eensgezind, bouwden zij op het Evangelie en behoorden tot de algemeene christelijke kerk, aan geen tijd, of plaats, of kerkgenootschap verbonden, wier eenheid van geen pauselijk bestuur, maar van Gods Woord en Geest afhankelijk, niet materieel, zoo als in de roomsche kerk, maar geestelijk is.’

De boodschap zoals Groen die formuleert wordt ook nu nog verkondigd in hervormde en gereformeerde kerken, binnen het lutheranisme en onder methodisten en baptisten en ook in tal van anglicaanse parochies zeker op het zuidelijk halfrond. Ondanks uiterlijke verdeeldheid is er, zoals ik al aangaf, ook veel innerlijke eenheid. Overal waar in een gemeente de boodschap van Christus als volkomen Zaligmaker klinkt en waar gewezen wordt op de noodzaak en realiteit van vernieuwing door Zijn

Geest manifesteert zich de kerk van Christus. En zulke gemeenten zijn er over heel de wereld te vinden. Omgekeerd moeten wij ons niet op de uiterlijke eenheid van Rome verkijken. Onder de paraplu van uiterlijke eenheid bevindt zich een veelheid van stromingen en opvattingen. Dat gaat van ultraconservatief tot de meest radicale vormen van vrijzinnigheid. Feitelijk is totaal geen sprake van eenheid in geloof en levenspraktijk.

Laten wij bidden om een opbloei van de kerk. Die opbloei is altijd met een heldere en duidelijke prediking en met een helder en duidelijk geluid naar buiten en dan hebben alle leden van de kerk een taak. Laten wij met anderen het evangelie van verzoening met God en vernieuwing door Gods Geest delen. Dan gaat dat altijd gepaard met een appel tot bekering en geloof. Zaak is ook dat een helder geluid verbonden wordt met een Bijbelse levenswijze.

Bij geloof in Christus behoort navolging van Christus. Op het terrein van huwelijk en seksualiteit en ook op andere terreinen. Het nee tegen trends en ontwikkelingen in kerk en samenleving komt uit het positief aanvaarden van de Bijbelse boodschap. Wanneer de kerk zo het Evangelie predikt, belijdt, verkondigt en daaruit leeft, krijgt innerlijke eenheid en verbondenheid gestalte en mogen we grote dingen van God verwachten. Laat de kerk zo een stad op een berg en licht op een kandelaar zijn.

Daarbij is het een grote troost te weten dat niet wij de kerk in stand houden maar Christus Zelf. Hij zorgt ervoor dat er tot aan de jongste dag predikers en belijders van het Evangelie zijn. En waar het Evangelie wordt gepredikt en gedeeld, zal het nooit zonder vrucht zijn. ■

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 x per jaar. De Cahiers tot versterking van het gereformeerde leven die de stichting in de loop der jaren uitgaaf zijn in PDF verkrijgbaar.

**DAGELIJKS BESTUUR VAN DE STICHTING WOORD EN WERELD**  
**Voorzitter**

Ds. J. Wesseling (a.i.)

**Secretaris**

W. Hindriks

**Penningmeester**

G.F. Slump

**REDACTIE NADER BEKEKEN**

**Hoofdredactie**

Dr. P. Boonstra

**Eindredactie**

B. Seldenthuis

D.E. Slump-Schoonhoven

**Redactie**

Ds. S.M. Alserda

Drs. H.J. Boiten

Ds. C. van Dijk

Dr. B. van Egmond

Drs. B.P. Hagens

Drs. J.W. van der Jagt

Ds. P.L. Storm

**Redactiesecretariaat**

Ds. S.M. Alserda

Melkweg 49, 7904 ER Hoozeveen

Tel.: 06-165 61 146

Mail: redactie@woordenwereld.nl

**Medewerkers Nader Bekeken**

Dr. H.H. van Alten, Pretoria ZA

Ds. J. Beekhuis, Hoozeveen

Drs. L. Bezemer, Hattem

Drs. F.J. Bijzet, Emmen

J.H. Bollemaat, Dalfsen

H. Boomstra, Den Helder,

tekeningen/cartoons

A.C. Breen, Dunsborough, WA

Drs. E. Brink, Waddinxveen

Drs. J.J. Burger, Veenendaal

Ds. H. Drost, Grafhorst

Ds. P. Drost, Übelbach (Oostenrijk)

Drs. L.W. de Graaff, Heerde

Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort

Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen,

Kampen

Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen

Ds. R.Th. Pos, Steenwijk

Ds. A. van der Sloot, Steenwijk

Dr. R.T. te Velde, Wezep

Dr. H. Veldman, Zuidhorn

Dr. H.T. Wendt

Ds. J. Wesseling, Arnhem

Drs. Joh. de Wolf, Amersfoort

**Basisontwerp:** Studio TinekeWerk

**Vormgeving, prepress, fotografie:**

Studio Bert Gort, Grijpskerk

**Druk:** VellendrukkerijBDU b.v.,

Barneveld

**Gesproken versie:** Nader Bekeken

is ook op Daisy-cd en Webbox

verkrijgbaar.

**Inlichtingen:** Chr. Bibl. voor Blinden

en Slechtzienden,

tel. 0341-56 54 77, e-mail

klantenservice@cbb.nl.

**Adreswijzigingen en/of opzeggingen**

**INTERNET:**

• www.woordenwereld.nl

• woordenwereld@spabonneservice.nl

• naderbekeken@spabonneservice.nl

**POSTADRES:**

• Woord en Wereldabonneservice,

Postbus 105,

2400 AC Alphen aan den Rijn

**TELEFOON:**

• 088 - 110 20 42

• 0172 - 47 60 85

**Beëindiging abonnement:**

tenminste 4 weken voor het einde van de abonnementsperiode.

**Bezorgklachten:**

www.woordenwereld.nl/klantenservice

**Meer informatie en abonnementsvoorwaarden op** [www.woordenwereld.nl](http://www.woordenwereld.nl)

**Abonnementsprijzen:**

Nader Bekeken € 51,15

Nader Bekeken (buitenland Europa)

€ 100,15

Nader Bekeken (buitenland overig)

€ 111,65

Nader Bekeken studenten € 30,25

Nader Bekeken cadeau-abonnement

€ 25,60

Nader Bekeken PDF € 30,25

**Prijzen losse verkoop:**

Nader Bekeken € 4,75 (incl. verzendkosten)

Cahier PDF € 4,00

**Bankrekeningnummer:**

NL 75 INGB 0007 2255 58

Bic-code: INGBNL2A

Deze tarieven gelden bij machtiging

(automatische incasso).

Voor betaling per acceptgirokaart of per

eigen overschrijving geldt een opslag

van € 2,-

**Bankrekeningnummer voor giften:**

NL42 RABO 0324 6259 01

De stichting Woord en Wereld heeft geprobeerd alle rechthebbenden te achterhalen en in te lichten. Mocht de vermelding van eigenaar of copyright onjuist of onvolledig zijn, neemt u dan contact op met de redactie.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 1380 - 3034



[www.woordenwereld.nl](http://www.woordenwereld.nl)



Neem nu een jaarabonnement en ontvang de special 'De bijbel of een biertje' gratis!

Ga voor het afsluiten van een abonnement naar [www.woordenwereld.nl](http://www.woordenwereld.nl)



Kijk eens op onze website!

[www.woordenwereld.nl](http://www.woordenwereld.nl)

**Daarop kunt u:**

- de laatste nummers van Nader Bekeken bekijken;
- het artikel van de maand uit de laatste nummers downloaden;
- nummers die langer dan een jaar geleden verschenen zijn downloaden;
- informatie over de cahiers van Woord en Wereld vinden;
- met de zoekfunctie allerlei onderwerpen vinden waarover iets geschreven is.

U kunt ons steunen door uw voor de belasting aftrekbare giften te storten op rekening NL42 RABO 0324 6259 01 ten name van de Stichting Woord en Wereld. Zij die de stichting testamentair willen gedenken, kunnen gebruikmaken van de volgende formulering: Ik legateer (... bedrag invullen ...) vrij van kosten aan de Stichting Woord en Wereld, statutair gevestigd te Haarlemmermeer. Wij zijn een ANBI-instelling.





## A en Ω

Het mooiste werk: Grieks in het eerste jaar.

Het Griekse alfabet staat op het bord.

'Kijk, kinderen, Ψ: dat is een kandelaar.

Maak dat de Omega gaaf getrokken wordt.'

Behoed dit eerst beginnen voor gevaar;

dat niet het werk, nauwelijks ontkiemd, verdort.

Zie, als het buiten vroege lente wordt,

liggen de kleine Griekse bijbels klaar.

Pasen: een jongen leest met heldere stem

van Jezus, twaalf jaar, in Jeruzalem;

en hoe hij voor de schriftgeleerden las.

En elk kind in de luisterende klas

Begrijpt het vragend: 'Wist gij niet?' van Hem,

die in de dingen van zijn Vader was.

IDA GERHARDT (1905-1997)

UIT: *SONNETTEN VAN EEN LERAAR*,  
AMSTERDAM, 1951

Ida Gerhardt was lerares klassieke talen en dat is in dit sonnet goed te merken. Zij weet uit ervaring hoeveel voldoening het 'werk' haar en haar leerlingen zal geven.

Niet toevallig kiest de dichter uit het Griekse alfabet op het bord de hoofdletter psi, die lijkt op een kandelaar, symbool voor Gods aanwezigheid te midden van zijn volk.

Het 'gaaf' schrijven van de Griekse letters is belangrijk, want de basis van het aanleren van de taal (niet alleen de letters!) moet onberispelijk zijn. Alleen met die attitude van toewijding kan het 'zaad' ontkiemen en tot wasdom komen.

In het voorjaar zijn de leerlingen zover dat ze delen van 'de kleine Griekse bijbel' (= het Nieuwe Testament) kunnen vertalen. Ter gelegenheid van Pasen laat de lerares een jongen een toepasselijke passage voorlezen: het verhaal over de twaalfjarige Jezus in de tempel (Luk. 2:40-52).

Volgens joods gebruik wordt een jongen op zijn twaalfde 'zoon der wet' (bar mitswa) en mag hij in de synagoge voorlezen uit de Wet. Het gaat de dichter hier om een vergelijkbare 'mondigheid'. Net als eens Jezus, leest de leerling voor; zijn klasgenoten luisteren en lezen begrijpend mee. Zij beseffen een belangrijke stap gezet te hebben in hun ontwikkeling.

De titel verwijst naar Openbaring 22:13: *'Ik ben de alfa en de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde.'* Jezus is oorsprong en einddoel. Alles komt voort uit 'de dingen van zijn Vader'.

Wist gij niet? Leraarschap, het mooiste werk ...